

Pla de participació per a la implicació ciutadana a la Xarxa de Custòdia del
Territori

Document ocasional xct

Desembre de 2008

Redacció: Observatori del Tercer Sector

Peticionari:

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació**

Continguts

I. PRESENTACIÓ	5
II. CONCEPTES CLAU AL VOLTANT DE LA PARTICIPACIÓ I LA IMPLICACIÓ CIUTADANES	7
1. Els models de participació a les entitats del tercer sector	7
2. La presència social	9
3. La base social.....	10
4. Participació i custòdia del territori	11
III. OBJECTIUS I METODOLOGIA	13
5. Objectius de l'elaboració del Pla.....	13
6. Metodologia d'elaboració.....	14
6.1. Fonts secundàries.....	14
6.2. Treball de camp	14
6.3. Jornada de debat	16
IV. DIAGNOSI DE LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA PARTICIPACIÓ A LES ENTITATS DE CUSTÒDIA	17
7. Valor i percepció de la participació	17
8. Dades obtingudes al treball de camp	18
8.1. Les entitats de custòdia i la seva base social.....	18
8.2. La percepció sobre la implicació ciutadana en la custòdia del territori..	19
9. Elements clau de la participació a la custòdia del territori.....	29
9.1. La missió.....	29
9.2. L'entorn	30
9.3. La base social	31
9.4. La sensibilització i el concepte de custòdia del territori.....	32
9.5. L'Administració Pública.....	33
9.6. Les persones propietàries.....	34
9.7. El paper de la Xarxa de Custòdia del Territori.....	35
10. Mapes de compromís dels actors vinculats.....	36
V. UN MODEL DE PARTICIPACIÓ PER A LA CUSTÒDIA DEL TERRITORI	39
11. Reptes per a la implicació ciutadana	39
12. La piràmide de la participació: els diferents rols per la participació	41
13. Visualitzant el futur: escenari desitjable i escenari a evitar.....	43
VI. PLA PER PROMOURE LA PARTICIPACIÓ I LA IMPLICACIÓ CIUTADANES A LA XCT I A LES ENTITATS DE CUSTÒDIA	45
14. El paper de la xct i de les entitats.....	45
15. Objectius estratègics i línies d'actuació	47
16. Enfocaments anuals 2009-2013	49
17. Proposta de model de gestió del pla de participació	49

18. Accions per impulsar la participació	52
18.1. Llistat de les principals accions possibles	52
18.2. Descripció de les accions	53
19. Posada en marxa	62
20. Seguiment: conèixer l'impacte del pla de participació	62

ANNEXOS (en un format electrònic – veure CD)

1. Equip de treball	
ANNEX_I_Grup de treball	
2. Informació documental	
ANNEX_II_Informació documental	
3. Presentació del projecte: "Pla de Participació per a la implicació ciutadana a la Xarxa de Custòdia del Territori"	
ANNEX_III_Presentacio projecte	
4. Tallers previs: Assemblea xct. 30 de maig de 2008	
ANNEX_IV_Taller_analisi	
5. Assemblea xct – Pla tallers inicials. 30 de maig de 2008	
ANNEX_V_Taller_pla treball	
6. Guió entrevistes	
ANNEX_VI_Entrevistes_guio	
7. Anàlisi entrevistes	
ANNEX_VII_Entrevistes_analisi	
8. Qüestionari electrònic model	
ANNEX_VIII_Questionari	
9. Anàlisi qüestionari electrònic	
ANNEX_IX_Questionari_analisi resultats	
10. Presentació Jornada de debat "La implicació ciutadana en la custòdia del territori". Barcelona, 23 de juliol de 2008.	
ANNEX_X_Jornada_presentacio	
11. Jornada de debat "La implicació ciutadana en la custòdia del territori"	
ANNEX_XI_Jornada_ordre del dia	
12. Presentació jornada de debat: "La Xarxa de Custòdia del Territori i la participació"	
ANNEX_XII_Jornada_presentacio missional	
13. Presentació jornada de debat: Les entitats de segon nivell"	
ANNEX_XIII_Jornada_presentacio_segona nivell	
14. Presentació jornada de debat: "Resultats del treball de camp: Pla de Participació per a la implicació ciutadana a la Xarxa de Custòdia del Territori"	

ANNEX_XIV_Jornada_presentacio_resultats treball camp

15. Anàlisi Jornada de Debat – Pla de treball de grups

ANNEX_XV_Jornada_pla treball grups

16. Jornada de Debat – Intervencions

ANNEX_XVI_Jornada_intervencions

17. Anàlisi Jornada de Debat “Intercanvi d’experiències de participació a les entitats de custòdia: la diversitat de la participació”.

ANNEX_XVII_Jornada_analisi

18. Anàlisi Jornada de debat

ANNEX_XVIII_Jornada_analisi grups treball

I. PRESENTACIÓ

Aquest Pla de participació és una iniciativa de la Xarxa de Custòdia del Territori (xct) i s'ha elaborat en col·laboració amb l'Observatori del Tercer Sector (OTS) i X3 Estudis Ambientals, i el suport de la Direcció General de Participació Ciutadana (DGPC) de la Generalitat de Catalunya.

La Xarxa de Custòdia del Territori és una associació de segon nivell amb membres a Catalunya, les Balears, Andorra i alguns de la resta de l'estat. La seva missió és treballar amb les entitats de custòdia i altres organitzacions del territori per impulsar l'ús de la custòdia del territori com a estratègia de conservació dels recursos i dels valors naturals, culturals i paisatgístics del territori.

La xct té tradició participativa des d'abans del seu procés constituent, iniciat l'any 2000. La participació dels membres és un element fonamental per a la condició de xarxa real d'organitzacions i per la necessitat d'implicar de manera directa i efectiva els membres associats a la xct i la resta d'involucrats i interlocutors, en un projecte i un concepte nou a Catalunya, la *custòdia del territori*.

El Pla de Participació per a la implicació ciutadana a la xct se situa en aquest context. El 16 de novembre de 2000 la Declaració de Montesquiú significava el primer pas de la xct. Aleshores no es parlava d'implicació ciutadana, però des de llavors s'ha avançat força. Tots els indicadors de participació a les activitats de la xct, d'acords, d'entitats, etc. han evolucionat en sentit positiu. Aquesta evolució la situa davant un repte: es vol que la societat conegui tot el que s'està fent des del col·lectiu de la custòdia del territori?

Malgrat aquest avanç, el treball fet per la implicació ciutadana encara és modest, si bé aquesta qüestió ha aparegut recurrentment en els diversos debats. A la III Reunió de la xct, a Tremp (2003), ja es parlava de reconeixement social; de fet, el lema era "de la Declaració de Montesquiú al reconeixement social". A la IV Reunió, a Cassà de la Selva (2005), es deia que una de les prioritats futures era incrementar la participació social, incorporar altres sectors, ser *lobby* a nivell comunicatiu. L'any 2006, quan es debatia el II Pla Director, un esborrany plantejava actuacions cap el reconeixement social. Hi havia la idea de crear una "agència de notícies de custòdia", gestionada per la xct, que servís per amplificar i donar més ressò a les actuacions de les entitats membres. Un altre punt d'aquest esborrany era fomentar la participació ciutadana a través d'un directori de persones simpatitzants que poguessin formar part d'una plataforma i implicar-se a les entitats.

La diversitat de tasques que fan les entitats de custòdia amb les persones propietàries, amb el voluntariat, amb col·lectius d'inserció, amb pagesos, etc. és gran. Aquestes aportacions, però, tenen un valor que encara no està prou reconegut socialment. L'impacte de les iniciatives de custòdia és petit i el missatge que es genera arriba a col·lectius petits, més enllà dels compromesos. Costa molt arribar als propietaris i altres col·lectius de rellevància.

D'altra banda, la capacitat d'acció d'una gran part de les entitats segueix sent limitada i accedeixen a pocs recursos. Moltes entitats petites no es dediquen només a custòdia. Hi ha molts acords (més de 400 l'any 2007, segons el III Inventari elaborat per la xct), però el 71% es concentren en quatre entitats.

La implicació ciutadana és el gran repte de les entitats de custòdia del territori i en general de conservació de la natura, que fa molts anys que es pregunten perquè costa tant implicar la ciutadania en aquests àmbits. I sobretot tenint en compte que en altres indrets del món, com al nord d'Europa i als Estats Units, tenen desenes, centenars i fins i tot milers de membres.

Les expectatives i oportunitats de futur són significatives, però per aprofitar-les cal un acord en el si de la xct per tal que les entitats membres portin a terme un seguit de compromisos individuals.

Si s'aconsegueix portar a terme aquest Pla per a la implicació ciutadana, el reconeixement social de les iniciatives i les entitats de custòdia augmentarà, cosa que hauria de comportar més autonomia de finançament, un reforçament del valor de les entitats i un augment de la capacitat de treballar amb més persones i recursos econòmics.

Xarxa de Custòdia del Territori

(Elaborat a partir de la presentació de Jordi Pietx, director de la xct, a la jornada del Pla de participació, 23 de juliol de 2008)

II. CONCEPTES CLAU AL VOLTANT DE LA PARTICIPACIÓ I LA IMPLICACIÓ CIUTADANES

1. Els models de participació a les entitats del tercer sector

La participació és un tema clau per al món associatiu, ja que representa un dels seus valors principals. Però aconseguir una participació adequada no pot ser fruit de la improvisació. És important treballar amb prou antelació i coneixement de la participació i de la implicació dels col·lectius involucrats a l'entitat.

La participació és un valor propi de les entitats no lucratives. Aquest element les diferencia en bona mesura de les empreses i d'altres organitzacions. La participació forma part de la lògica de les entitats i alhora representa un valor afegit.

Perquè la democràcia sigui real i no únicament simbòlica cal que potencii canals per a la participació de la població. Aquesta es pot donar, bàsicament, a través de la societat civil, que canalitza bona part de les actuacions participatives de la ciutadania. La societat civil, a més, ha desenvolupat un fort creixement en els últims anys, ja que ha canalitzat bona part de les demandes i inquietuds socials de la població, i ho ha fet amb els valors propis de les entitats no lucratives, diferenciant-se d'empreses i d'administracions públiques.

El món associatiu compta amb una llarga tradició, que ha contribuït a fomentar la participació, a aprofundir en els seus models, i a desenvolupar una participació real i efectiva que parteix de la mateixa dinàmica interna de les organitzacions.

Les associacions contribueixen a construir una societat civil crítica i participativa, proporcionant informació per a l'anàlisi de les problemàtiques socials i fomentant el compromís per a la transformació social. D'aquesta manera es desenvolupa una participació crítica i responsable que implica una presa de consciència de la realitat pròpia i dels altres. A més a més, les entitats ofereixen un espai per participar en la millora de la comunitat, més enllà d'una participació en accions puntuals o esporàdiques. Participar és una manera de viure i d'entendre la vida en comunitat i una manera de vincular-se amb el món i els altres.

La participació, però, no és espontània ni gratuïta. Representa un esforç tant per part de les entitats com de les persones implicades i requereix d'un procés d'aprenentatge per totes dues parts. Per a les persones que decideixen participar en una entitat, això representa un seguit d'implicacions: temps de dedicació, esforç, ganes d'implicació, compromís amb el que es fa, paciència, tenacitat, responsabilitat, etc. El compromís que representa la participació l'han de prendre en consideració tant les persones implicades com l'organització.

El fet de fomentar la participació implica gestionar l'entitat de forma participativa, que és l'estil diferenciat del món associatiu.

Els graus de participació

Hi ha diverses maneres de participar, cada una amb diverses connotacions i diversos graus d'implicació. Tradicionalment s'ha proposat una divisió bàsica dels graus de participació en informació, comunicació, consulta, deliberació i decisió. Com que en alguns casos

no és fàcil classificar un procés participatiu només en una de les categories, aquestes es poden agrupar, de la manera següent, els processos participatius que es dona a una entitat per part dels diferents col·lectius que formen part:

a) Informació - comunicació: és el primer esglaó de la participació. Es tracta de la transmissió d'informació en els dos sentits: de la direcció de l'entitat a les persones implicades i a la inversa. Pot consistir, per exemple, en proporcionar informació a la base associativa de l'entitat sobre un determinat tema relacionat amb l'organització i que aquesta pugui formular preguntes o crítiques.

b) Consulta - deliberació: es tracta de recollir una opinió, que podrà ser presa en consideració o no però que ha de servir per aclarir una decisió. En aquest cas, les opinions formulades pels membres dels col·lectius consultats a les entitats no són vinculants. Alguns exemples: enquestes d'opinió i satisfacció a les persones associades, grups de discussió, etc. No obstant, es poden trobar moltes variacions en el grau de participació real que impliquen en funció del moment en que es realitza la consulta.

c) Decisió - gestió: és el grau més alt de participació. En aquest cas, les persones implicades participen en la presa de decisions d'un o diversos temes i/o es fan càrrec de la seva gestió. Això representa l'adopció d'una decisió conjuntament amb la persona o les persones responsables d'aquest tema. Suposa un alt grau de compromís per part dels participants i de l'organització que ho posa en pràctica. Un exemple seria la presa d'una determinada decisió per part de les persones associades, o la gestió del voluntariat per part de les mateixes persones voluntàries.

Com es pot veure, el verb participar té significats diferents i pot implicar des de la simple informació sobre un determinat funcionament, gestió o activitats de l'entitat, passant per fer aportacions i opinar, o criticar, sobre un determinat tema, fins a l'organització d'actes, d'activitats, de serveis, etc.

Gestió de la participació a l'entitat

És important identificar els diferents col·lectius de l'entitat segons el seu grau de participació. L'objectiu és aconseguir que cada vegada més persones s'impliquin en més tipus de participació, i d'aquesta manera aconseguir una base social fortament implicada i activa. També és important saber quins tipus de participació tenen més valor per a l'entitat, i fomentar-los.

Sovint es dona el cas que s'incorpora personal tècnic en aquelles àrees on és més difícil aconseguir la participació de la base social. És important analitzar el procés de contractació de personal per part de l'entitat i trobar un punt d'equilibri. Si no es té en compte aquesta problemàtica i no es procura fomentar la participació en les àrees en què s'està produint l'entrada de personal remunerat, és fàcil que es prenguin decisions només des d'aquest equip i sense considerar els altres col·lectius.

La participació no implica prendre totes les decisions entre totes les persones i els col·lectius de l'entitat. Gestionar l'entitat de manera participativa no està renyit amb el fet que es puguin prendre decisions des de l'equip directiu o la Junta. Això sí, és important que hi hagi una participació continuada dels col·lectius de l'entitat,

l'establiment de canals participatius i una bona comunicació per tal que les decisions que s'hagin de prendre des de l'equip directiu o la Junta tinguin en compte l'opinió de la base associativa.

La participació pot tenir diversos graus d'obertura: pot ser oberta a totes les persones o restringida a uns determinats col·lectius de l'entitat. Des de les entitats s'ha de procurar oferir diverses fórmules de participació, de manera que cada persona pugui escollir, en funció de les seves motivacions, capacitats i disponibilitat, la forma d'implicar-s'hi que més s'adapti a allò que està buscant. Es tracta de trobar la fórmula més adient per canalitzar la participació de les persones en l'organització.

Les motivacions per vincular-se en una organització poden ser molt diverses. És de gran utilitat diferenciar-les i gestionar-les de manera adequada. Per això, un pas previ és tenir informació sobre el que busquen les persones que s'acosten a l'entitat, ja que d'altra manera s'estaran gestionant inquietuds diferents de manera uniforme. Si es contempla aquest aspecte es gestionarà de manera eficient la base associativa, ja que s'assignaran formes de participació adequades al que busquen les persones. D'una banda, s'aprofitarà millor el potencial de les persones interessades a participar, i d'altra banda s'oferiran opcions de menys compromís per a les persones que així ho prefereixin. La participació no ha de generar un sentiment d'obligació per a les persones que formen part de l'entitat, sinó que ha de ser un dret del qual puguin fer ús. És important plantejar la implicació com un procés gradual i no forçat.

2. La presència social

Les entitats de custòdia són organitzacions que formen part del teixit associatiu local de les zones on treballen.

Mantenen relacions amb diversos tipus d'agents, es comuniquen amb multiplicitat de col·lectius i estan vinculades amb les comunitats en les quals actuen. Aquesta és la idea de la presència social de les entitats.

L'acció i la missió de les entitats tenen sentit si aquestes estan presents socialment. Les entitats no es poden limitar al fet d'existir com a entitat i realitzar una tasca específica sinó que cal treballar per ser més visibles, fomentar el reconeixement de la seva tasca i detectar quines són les necessitats socials en el camp de la

custòdia del territori.

És important estar presents, explicar què es fa i conèixer les necessitats del territori per aproximar-se, entre d'altres col·lectius, a les persones

Imatge 1. Quadern "La presència social a les entitats de custòdia". Maig 2007.

proprietàries de terrenys,

institucions, altres entitats, possibles finançadors, voluntariat, persones o entitats col·laboradores sensibilitzades per a la custòdia del territori.

La presència social no es pot entendre com una àrea d'acció individual de l'entitat sinó que es tracta d'un eix transversal tant a l'activitat de custòdia com en la gestió de la pròpia organització.

La comunicació com a raó de ser de les entitats

Per a les entitats del tercer sector és vital comunicar allò que fan però especialment per què i com ho fan. La comunicació esdevé una part fonamental de les entitats.

La comunicació ha de tenir com a eix orientador la missió de l'entitat i els valors que la defineixen. La comunicació va molt més enllà de les polítiques de màrqueting o de difusió de les entitats.

Les entitats de custòdia han de fer explícits els acords, les accions i les aliances que s'estableixen a favor de la custòdia.

La comunicació s'ha de fomentar també en la transparència que permet generar confiança i fer que les entitats de custòdia estiguin presents socialment.

3. La base social

La base social és un concepte clau per a totes les entitats del tercer sector. Cada vegada és més evident la necessitat que les entitats tinguin una base social forta per legitimar la tasca que desenvolupen.

El concepte de base social és ampli i engloba diferents idees segons l'enfocament que se li vulgui donar. Per tant, no té una definició única i no sempre s'utilitza de la mateixa manera.

En termes generals, la base social inclou els següents punts de vista:

-Com a col·lectiu: persones, institucions i grups involucrats amb l'entitat. A les entitats de custòdia serien les administracions, les persones propietàries i les plataformes.

-Com forma de participació: la base social participa i s'implica per ajudar a dur a terme les activitats de l'entitat. A les entitats de custòdia serien aquells col·lectius i persones que participen en les activitats que organitzen les entitats: sortides, exposicions, jornades, xerrades, etc.

-Com una forma més d'obtenir recursos: captació de diversos tipus de recursos (persones associades, voluntariat, etc). La base social es pot entendre com les persones associades de les entitats que paguen una quota i també el voluntariat que aporta el seu temps.

Imatge 2. Quadern "La base social a les entitats de custòdia". Maig 2007.

-Com un tema addicional que s'ha de gestionar: la base social s'ha de gestionar dins del funcionament de l'entitat. La base social no es forma ni s'hi implica tota sola, s'han de pensar quines són les accions i les activitats que l'entitat ha de realitzar per tenir una base social forta.

Aquests punts de vista es poden agrupar en:

Una visió restrictiva, que entén la base social només com les persones que abonen una quota a l'entitat, les persones associades.

Segons aquesta visió, una entitat de custòdia pot mobilitzar moltes persones i que pot signar acords de custòdia amb persones propietàries i amb administracions, però que tindrà una base social feble si té poques persones associades.

Una visió extensa, que entén que totes les persones i els col·lectius que tenen relació amb l'entitat formen part de la seva base social.

Segons aquesta visió, els proveïdors d'una entitat o les persones propietàries amb qui manté acords també formarien part de la seva base social. Aquesta visió és la que adopta aquest Pla.

El paper de la missió

Allò que defineix una entitat no lucrativa és la missió, l'objectiu per la qual ha estat creada. La missió ha d'estar present en el funcionament i la gestió de l'entitat, i en molts altres aspectes que configuren la realitat de les entitats.

La missió també ha de determinar quina és la base social i qui en forma part. A priori, està formada per aquells col·lectius identificats amb l'organització i implicats per aconseguir la missió.

La missió i els valors de l'organització marquen l'activitat de l'entitat i assenyalen els límits de la base social, definint qui en forma part.

A les entitats de custòdia, la base social ha de permetre implicar tots els agents relacionats directament o indirectament amb la custòdia del territori.

Per a les entitats de custòdia les persones propietàries de territori són un col·lectiu bàsic per a poder treballar per la seva missió.

Quant a les administracions, moltes entitats hi tenen relació però no per a totes són un col·lectiu identitari per aconseguir la seva missió. Per a les entitats de custòdia és important arribar a acords amb les administracions, especialment locals, per custodiar un territori. Esdevenen doncs, en aquests casos, part de la seva base social.

4. Participació i custòdia del territori

La custòdia del territori és un concepte participatiu pel fet que es basa en acords entre **persones propietàries o usuàries del territori i entitats sense ànim de lucre**. Aquesta filosofia es concreta en un conjunt d'estratègies i tècniques que intenten generar la responsabilitat de persones propietàries i usuàries del territori en la conservació dels seus valors naturals, culturals i paisatgístics i en l'ús responsable dels seus recursos.

El vincle es produeix mitjançant un procediment d'acord voluntari entre una persona propietària i una entitat de custòdia del territori en base a un dels mecanismes d'acord de custòdia possibles.

L' Assemblea de membres de la xct va aprovar, l'abril de 2006, el **Codi Ètic**, que inclou preceptes per fomentar la participació, com es pot veure a l'esquema següent:

Esquema I. Codi ètic de la xct

L' Assemblea de membres de la xct va aprovar, l'abril de 2006, el **Codi Ètic de la xct**, que inclou entre els seus preceptes el foment de la participació.

La xct entén que **la base principal de la seva força rau en les persones** que formen part de l'associació, bé a través de les diverses organitzacions membres, bé a títol personal.

Per aquesta raó, **cal promoure estratègies, tècniques i mitjans per estimular la participació** i la formació d'aquestes organitzacions i persones.

Per **garantir la participació de tots els membres**, cal dur a terme una **política informativa** constant i regular adreçada a les organitzacions i persones associades sobre la situació de l'associació, les activitats que es duen a terme i les **oportunitats formals i informals de participar-hi**.

La participació dels membres de la xct està prevista als seus estatuts (**Assemblea, Consell de Membres**) que també preveuen la participació de terceres persones, independentment de la seva condició de membres, com a **voluntàries de la xct**.

La xct reconeix també el paper fonamental d'aquelles **persones i organitzacions** que, sense ser membres, **promouen de forma voluntària l'actitud de tenir cura de la terra** mitjançant els diferents tipus d'acord de custòdia del territori utilitzats al nostre país.

Font: www.custodiaterritori.org

III. OBJECTIUS I METODOLOGIA

5. Objectius de l'elaboració del Pla

El Pla de participació per a la implicació ciutadana en la custòdia del territori sorgeix del procés que ha tingut la Xarxa de Custòdia del Territori fins avui, i de manera especial del II Pla director 2007-2011.

L'elaboració d'aquest pla ha tingut com a finalitat fomentar el debat entre les organitzacions membres de la xct per definir les característiques, la intensitat i el grau de treball que ha de tenir l'entitat en la difusió i la participació de la ciutadania de Catalunya (persones sòcies, voluntàries, donants, col·laboradores...) en la custòdia del territori, a través de les organitzacions membres i definint el paper de la xct com a entitat de segon nivell.

Els objectius del Pla són:

1. Acomplir les directrius del II Pla Director en relació amb la implicació ciutadana en la custòdia del territori:
 - Obrir un debat per definir el paper de la Xarxa de Custòdia del Territori en la difusió de la custòdia entre el gran públic, com a via per fer créixer l'interès i la participació ciutadana en les entitats de custòdia.
 - Iniciar accions consensuades de foment de la participació i la implicació ciutadana en entitats i iniciatives de custòdia.
2. Canalitzar i aprofitar el potencial de vinculació de les entitats de custòdia membres de la Xarxa de Custòdia del Territori amb el projecte comú.
3. Promoure la participació dels membres en la pròpia definició del pla.
4. Contribuir a la missió general i la visió de la xct, que pretén consolidar la custòdia del territori a Catalunya a través de les entitats membres.
5. Iniciar un procés a llarg termini per a la participació de la ciutadania catalana en la preservació del patrimoni natural, la biodiversitat, el paisatge i el patrimoni cultural, a través de la custòdia del territori.

6. Metodologia d'elaboració

Per elaborar el Pla s'ha fet servir una metodologia participativa on els actors implicats (les entitats de custòdia i altres persones interessades) han estat protagonistes del procés de construcció del coneixement de la realitat, la detecció de problemes i necessitats i l'elaboració de propostes i solucions.

Aquesta metodologia participativa ha permès:

- Conèixer la situació de partida quant a la implicació ciutadana en la custòdia del territori.
- Contribuir a definir les condicions necessàries per millorar-la i enfortir-la, dins el marc i les oportunitats que genera la xct.
- Establir les bases per a la implicació activa en el pla.

S'ha treballat també amb fonts secundàries, revisant la documentació facilitada per la xct, s'ha realitzat un treball de camp qualitatiu amb entrevistes seleccionades a membres de la xct i altres agents. També s'ha realitzat un treball de camp quantitatiu amb un qüestionari electrònic. A més, grups de membres de la xct han participat en tres tallers de reflexió previs i s'ha organitzat una jornada de debat.

6.1. Fonts secundàries

S'han consultat nombrosos documents ja existents com a font secundària. En els annexos es pot veure el llistat sencer dels documents utilitzats.

Alguns d'aquests documents són:

- Memòria de la sol·licitud d'ajut a la Direcció General de Participació Ciutadana.
- Col·lecció de quaderns per a entitats de custòdia del territori: "La base social a les entitats de custòdia" i "La presència social a les entitats de custòdia".
- Model de diagnosi d'entitats de custòdia i 26 informes de diagnosi i 17 compromisos.
- Documents sobre el II Pla director, sobre les reunions III, IV i V de la xct, el Codi ètic de la xct, Declaració de Montesquiú, documents sobre present i futur de la custòdia (Les Pedres de Toc, Pla de Comunicació), memòries anuals de la xct, i les eines de reforçament sobre comunicació i sobre voluntariat.

6.2. Treball de camp

S'ha realitzat un treball de camp amb elements qualitius (tallers i entrevistes) i quantitatius (qüestionari electrònic).

a. Tallers

Els tallers s'han fet aprofitant l'Assemblea de la xct (del 30 de maig de 2008) i hi han participat 50 persones repartides en tres grups. Cada grup ha analitzat i debatut les qüestions següents:

- Per què es vol difondre la custòdia?
- Per què és important la participació de la ciutadania en les entitats?

- Per què es vol voluntariat?
- Per què es volen persones associades?
- Quins altres col·lectius es vol que participin i s'impliquin en la custòdia?
- Quines serien les línies d'acció prioritàries?
- Què s'hauria de fer?

b. Entrevistes

S'han fet 12 entrevistes en profunditat a persones rellevants durant el mesos de maig i juny de 2008. Les entitats i persones entrevistades són:

- Acció Natura: Francesc Giró i Joan Segarra
- Ajuntament de Girona: Ponç Feliu
- Associació Hàbitats - Projecte Rius: Sílvia Gili
- Fundació Catalana de l'Esplai: Núria Valls
- Fundació Territori i Paisatge: Jordi Sargatal
- GOB-Menorca: Sergi Marí
- Greenpeace: Julián Carranza
- Grup de Naturalistes d'Osona – ICHN: Guillem Mas
- La Bassa Roja: Hernan Collado
- Lliga per a la Defensa de la Natura, DEPANA: Marta Grau
- Nereo: Guillem Mas
- SEO-Birdlife: Cristina Sánchez
- Xarxa de Custòdia del Territori: Jordi Pietx

Les entrevistes s'han estructurat a partir d'un guió base (disponible als annexos), encara que cadascuna ha esdevingut particular i única segons l'experiència de la persona interlocutora. El guió base incloïa els punts següents:

- Dades bàsiques de l'entitat.
- El concepte de participació.
- L'organització i la participació.
- El treball de l'entitat: la promoció de la custòdia i la participació.
- Sobre la participació interna a les entitats.
- Sobre les entitats de custòdia: la tasca de difusió de la custòdia i la promoció de la participació ciutadana.
- Sobre el paper de la Xarxa de Custòdia de Territori en la difusió de la custòdia i la promoció de la participació ciutadana.
- Sobre l'organització i funcionament de la Xarxa de Custòdia del Territori.
- Comentari general sobre el projecte o l'entrevista.

El resultat de les entrevistes s'han agrupat en set línies, i han donat lloc a 39 elements clau a tenir en compte i 27 "literals" significatius. Als annexos hi ha un document amb el resum de les principals aportacions de les entrevistes.

c. Qüestionari electrònic

L'enquesta va estar activa del 19 juny al 16 de juliol mitjançant una adreça electrònica específica. Es va enviar a 994 adreces de correu electrònic facilitades per la xct i s'han rebut 79 respostes.

El qüestionari electrònic va demanar l'opinió sobre aspectes diversos relacionats amb la difusió pública de la custòdia del territori i la implicació ciutadana en l'activitat de les entitats de custòdia.

El qüestionari s'ha estructurat en sis parts:

- Entitat a la que es pertany i tipus de relació.
- La difusió de la custòdia, les entitats i el paper de la xct.
- La participació en les entitats i el paper de la xct.
- La percepció de fortaleses/debilitats i amenaces/oportunitats per a la difusió de la custòdia.
- La percepció de fortaleses/debilitats i amenaces/oportunitats per a la implicació de la ciutadania en les entitats.
- El paper dels ajuntaments i d'altres administracions.

6.3. Jornada de debat

El 23 de juliol de 2008 es va realitzar durant tot el dia una jornada per presentar el treball de recerca realitzat i obrir un debat perquè les persones de les entitats de la xct analitzessin els reptes estratègics per a la implicació ciutadana en la custòdia del territori i plantegessin propostes d'acció per afavorir la participació ciutadana a la custòdia del territori. A la jornada van participar-hi 44 persones de 23 entitats.

Els principals continguts de la jornada van ser:

- Presentació: "El Pla de participació en el context actual i els reptes de la xct".
- Ponència: "La participació com a element missional i distintiu de les entitats de custòdia".
- Presentació dels principals resultats del treball de camp
- Intercanvi d'experiències de participació a les entitats de custòdia: "La diversitat de la participació"
- Grups de treball: "Els reptes estratègics per a la implicació ciutadana a la custòdia del territori".
- Ponència: "Desenvolupant un model de participació ciutadana per a la custòdia del territori: El paper de la Xarxa de Custòdia del Territori i de les entitats".
- Grups de treball: "Propostes d'acció per afavorir la participació i la implicació ciutadana a la custòdia del territori".

IV. DIAGNOSI DE LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA PARTICIPACIÓ A LES ENTITATS DE CUSTÒDIA

7. Valor i percepció de la participació

La fase de recollida d'informació ha permès identificar els valors que té la participació per a les entitats de custòdia i que es poden centrar en les següents consideracions:

-Les entitats de la xct valoren la participació des de la seva essència missional i l'entenen com implícita a la tasca de la custòdia. "Som les persones qui cuidem la terra, que és nostra, i per això, ens podem posar d'acord."

-Volen difondre la custòdia per difondre els seus valors i el seu compromís i l'entenen com una eina de base ciutadana (per contraposició als mitjans de gestió de l'Administració).

-Valoren les pròpies entitats com a pilars bàsics de la custòdia i consideren que aquestes es basen en la participació del seus membres i de la ciutadania: una entitat "és participació".

-Entenen que la participació de la ciutadania a les entitats de custòdia:

- a) Reverteix positivament a tota la societat, més enllà de la pròpia custòdia.
- b) Fa a les entitats representatives de la societat i legitima l'acció de custòdia.
- c) Permet el reconeixement social de les persones propietàries, valora la feina de tots els agents implicats (pagesos, pescadors...) i afavoreix la implicació dels altres actors socials (l'Administració, empreses...)
- d) Aporta diversitat i creativitat per arribar als diferents sectors socials.

-Consideren que les persones associades i voluntàries a les entitats:

- a) Transmeten els valors, el missatge i els projectes concrets, implicant la ciutadania i augmentant la base social
- b) Fan d'intermediaris amb les persones propietàries.
- c) Aporten arrel social, prestigi i imatge.

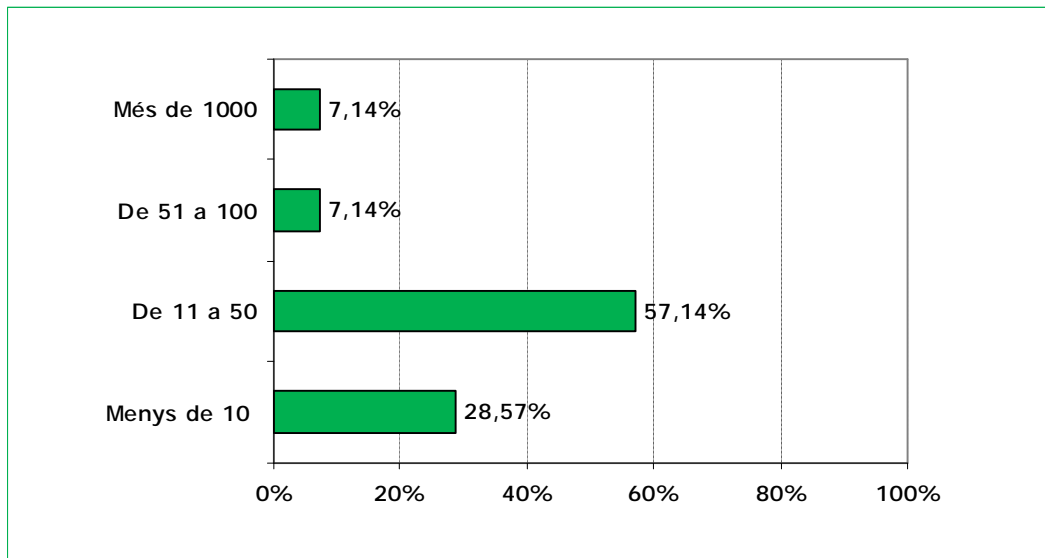
8. Dades obtingudes al treball de camp

En aquest apartat s'exposen les principals dades obtingudes, que permeten entendre el diagnòstic de situació i les línies d'actuació proposades.

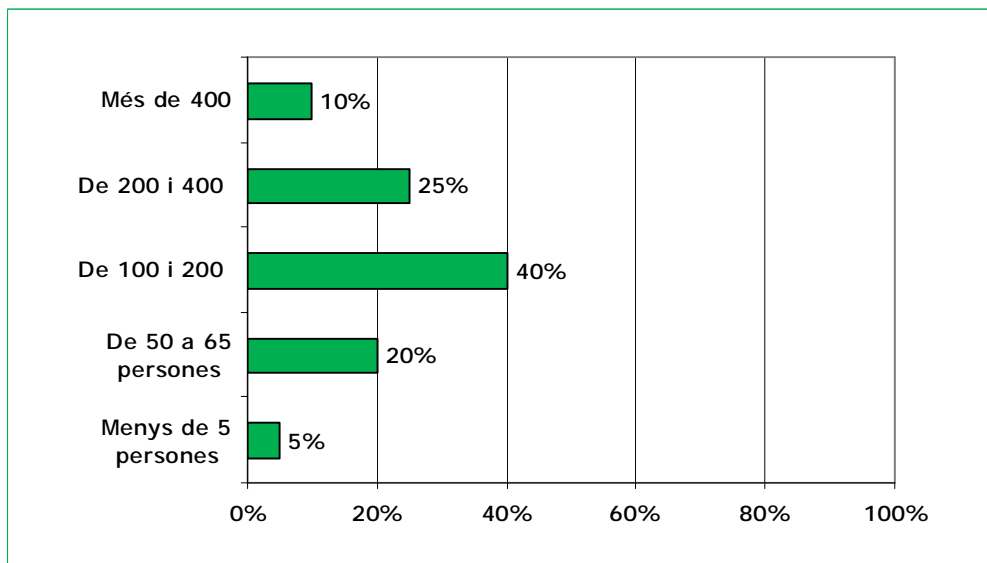
8.1. Les entitats de custòdia i la seva base social

A partir de la informació prèvia disponible, s'han analitzat 26 entitats de les que la xct ha facilitat un diagnòstic previ realitzat en el marc de l'Estratègia de reforçament de la xct. D'aquestes, 14 són entitats amb persones associades, sis administracions, cinc centres d'estudi o fundacions i una entitat de lleure. Les dades que es mostren a continuació es refereixen a les entitats amb persones associades.

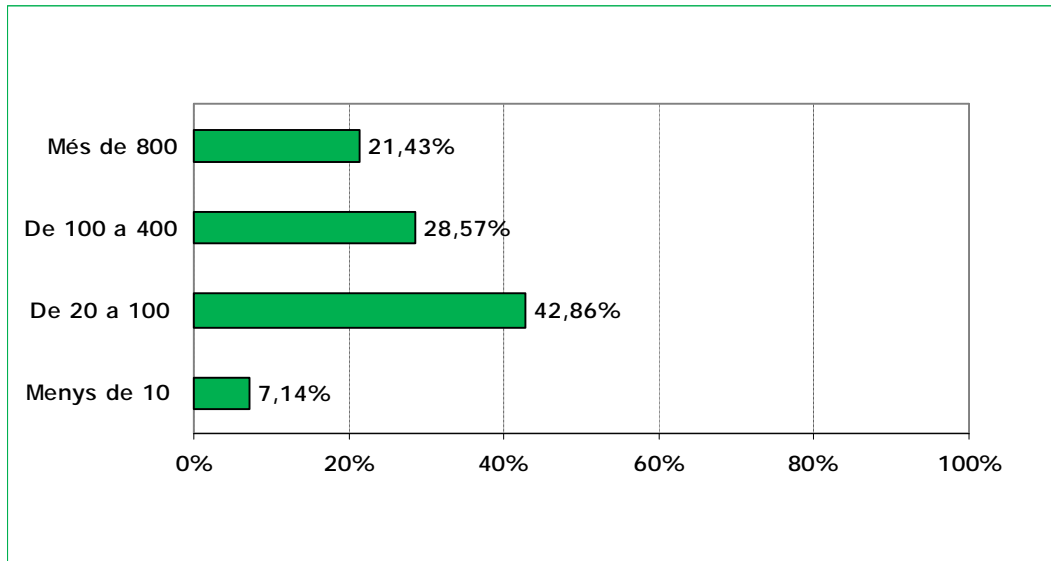
Gràfic I. Voluntariat (Percentatge d'entitats que tenen un nombre determinat de persones voluntàries)

Gràfic II. Nombre de persones associades (Percentatge d'entitats que tenen un nombre de persones associades)

Gràfic III. Capacitat de convocar persones participants a les activitats (Percentatge d'entitats que tenen capacitat de convocar un nombre de persones participants)

8.2. La percepció sobre la implicació ciutadana en la custòdia del territori

A continuació es mostra una petita anàlisi de les respostes obtingudes al qüestionari electrònic.

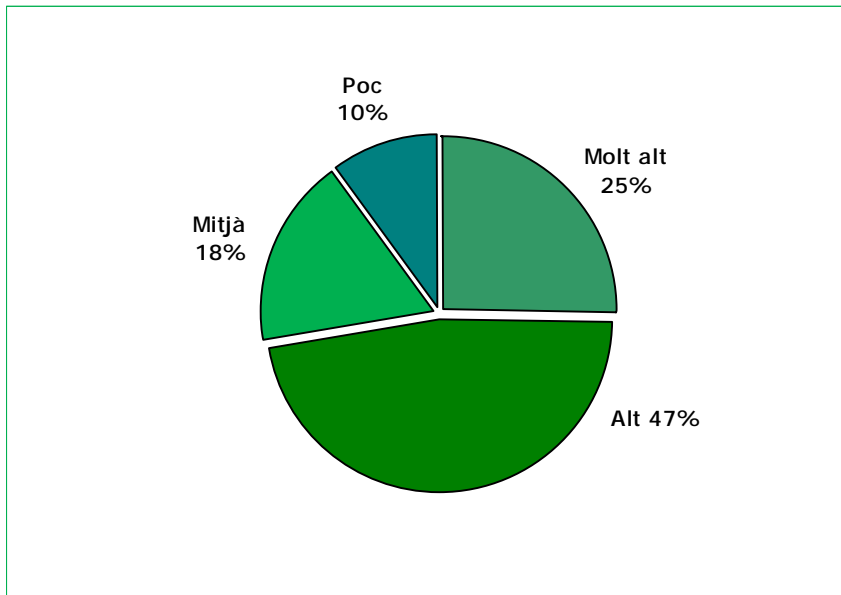
Han respost 60 entitats privades i 19 entitats públiques. Les entitats públiques participants han estat deu ajuntaments, tres consorcis, un Consell comarcal o diputació, tres departaments de la Generalitat i dues administracions d'altres tipus. Les persones d'aquestes entitats que han contestat són un en un 75% càrrecs tècnics, un 21% càrrecs polítics i en un 5% altres responsabilitats.

Les entitats privades que han respost han estat 38 associacions i fundacions, 17 entitats tècniques, tres empreses i una fundació de suport. Les persones d'aquestes entitats que han contestat són en un 41% dels casos personal tècnic, en un 13% directors/es o gerents, un 8% de persones voluntàries, un 8% de persones associades, un 5% presidents, un 3% col·laboradors (quota), i altres vinculacions en un 13% dels casos.

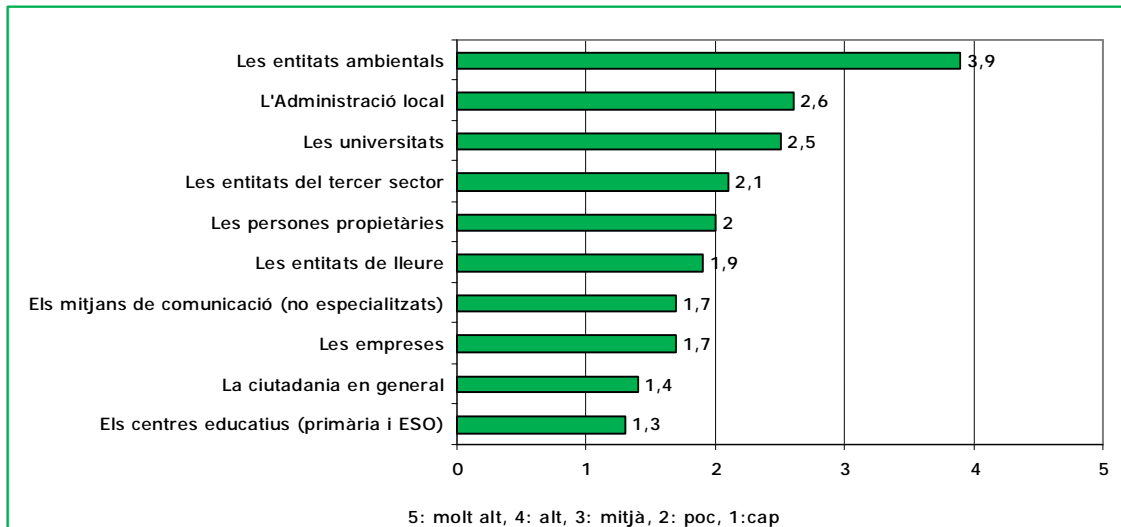
8.2.1. La difusió de la custòdia del territori

S'ha demanat la percepció sobre el coneixement de la custòdia, els col·lectius implicats, les relacions de l'entitat, com fer la difusió i el paper que podria tenir la xct. Tot seguit es mostra una sèrie de gràfics elaborats a partir de les respostes.

Gràfic IV. Percepció del grau de coneixement de la custòdia

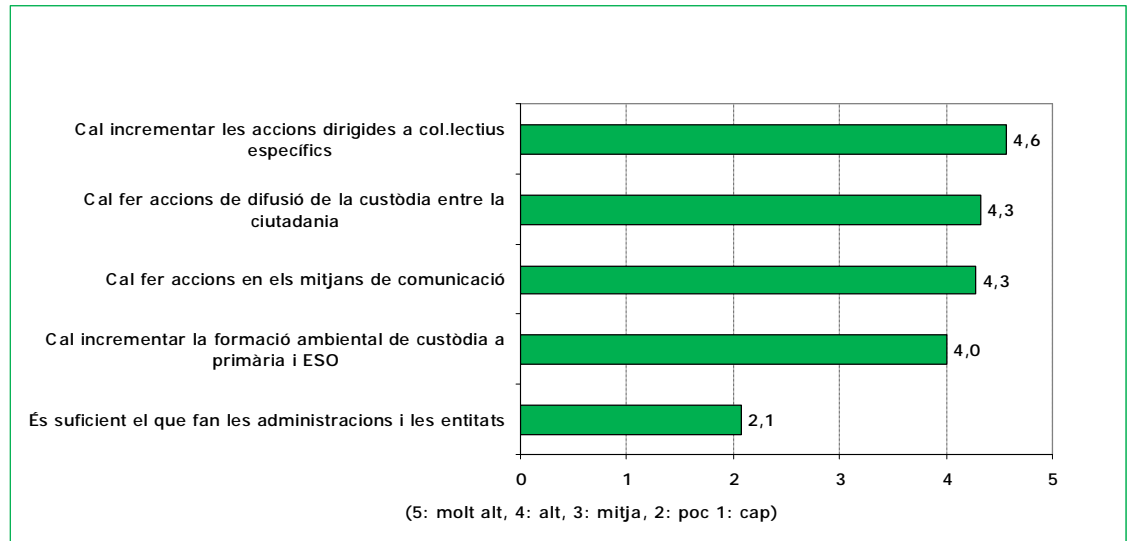

Gràfic V. Opinió sobre el grau de coneixement de la custòdia per part dels actors

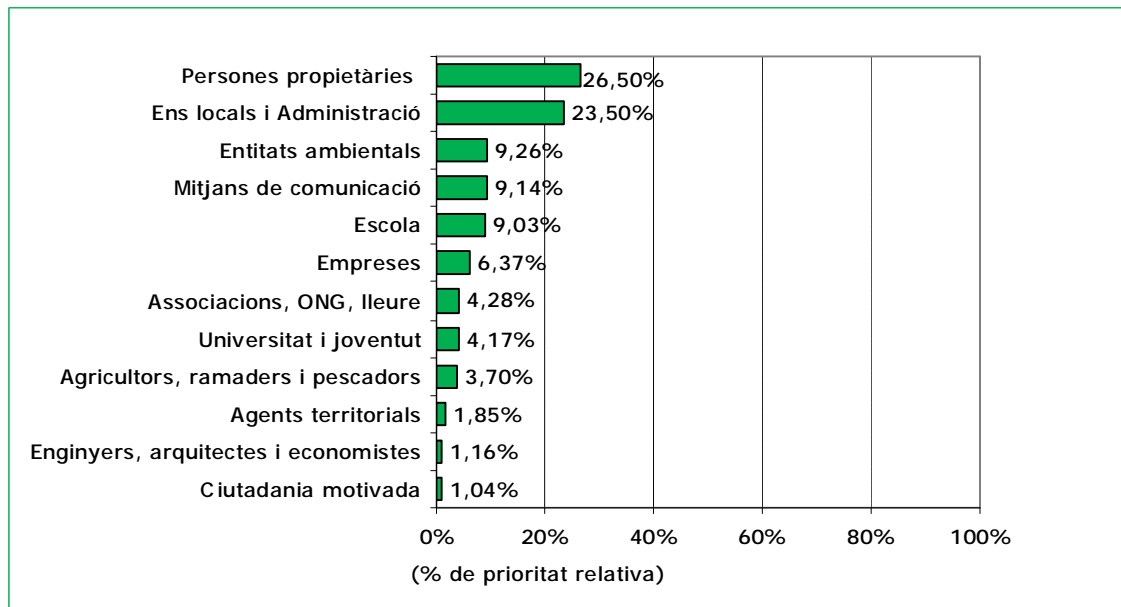

Una primera reflexió relativa al grau de coneixement de la custòdia és que hi ha molt recorregut per créixer, atès que en general és baix per part dels diferents actors.

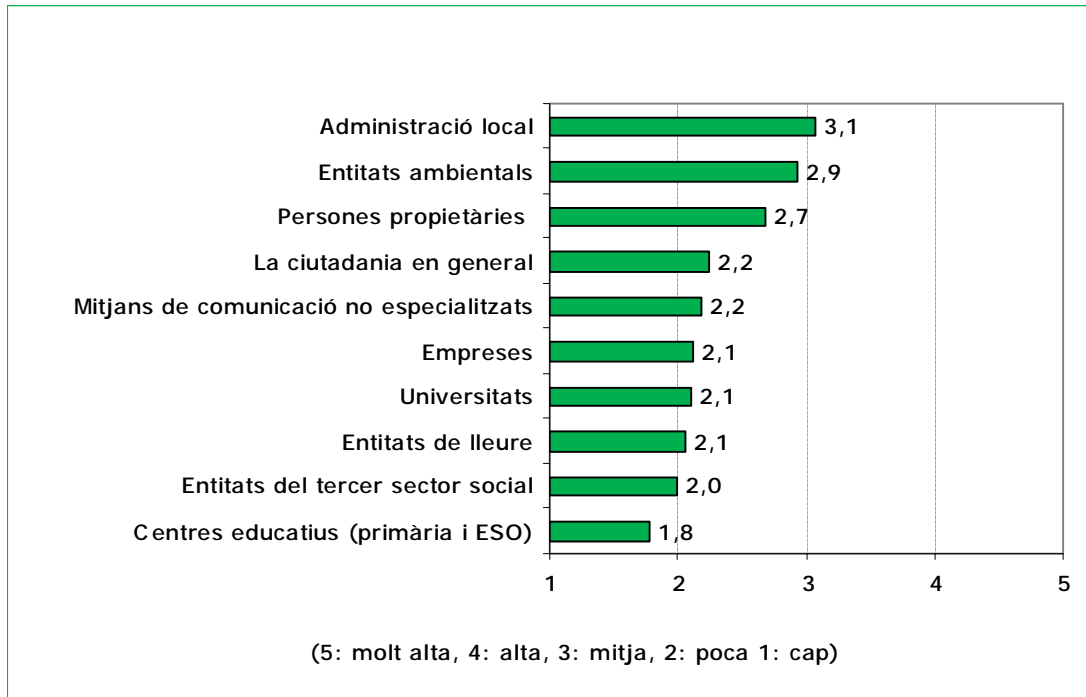
Gràfic VI. Valoració de les accions de difusió de la custòdia

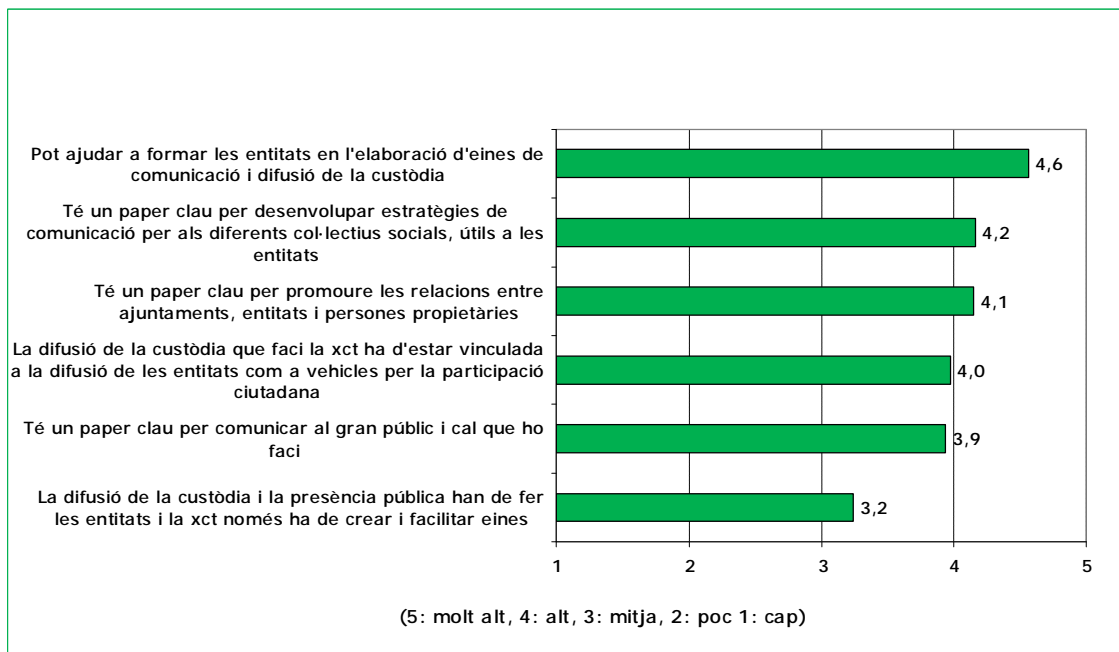
Gràfic VII. Identificació dels col·lectius prioritars per difondre la custòdia

Gràfic VIII. Valoració de la difusió que fan les entitats amb els diferents actors

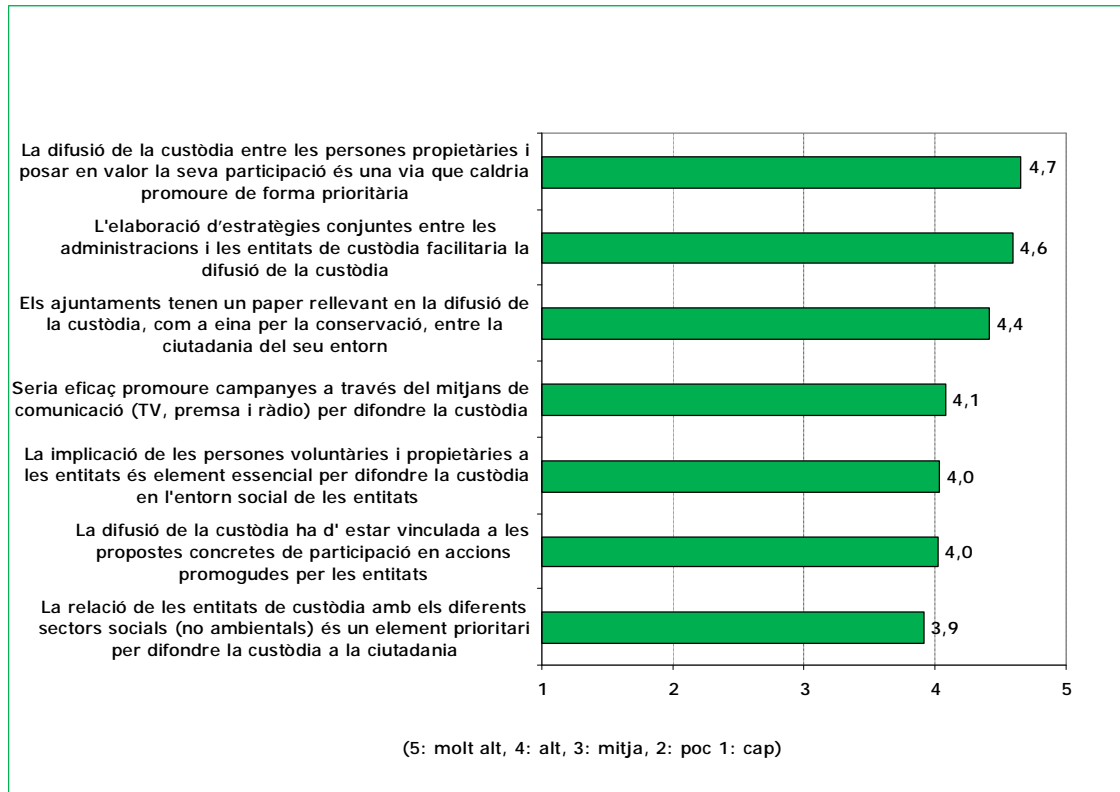

Gràfic IX. Paper de la Xarxa de Custòdia del Territori per difondre la custòdia

Sobre el paper de la xct en la difusió de la custòdia, en general la demanda principal és que doni eines, desenvolupi estratègies i que es relacioni amb els ajuntaments, amb les persones propietàries i amb el gran públic.

Gràfic X. Com fer la difusió de la custòdia

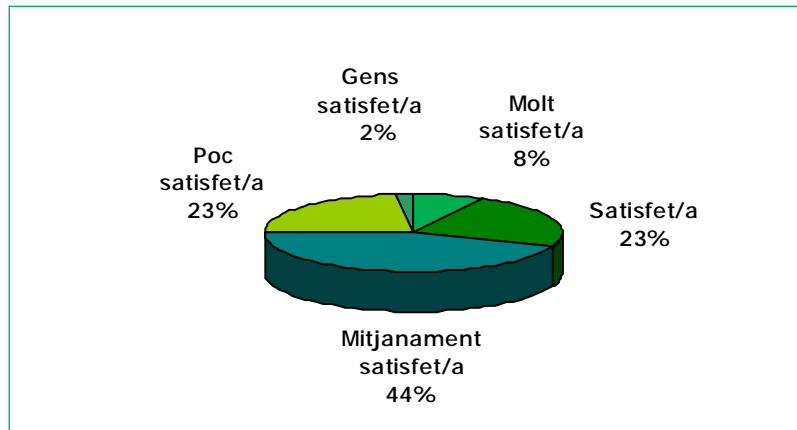
Majoritàriament, sembla que hi ha acord en valorar la responsabilitat de l'Administració Pública, especialment dels ajuntaments.

En general, l'anàlisi de les respostes mostra un alt grau d'acord en que s'ha de treballar de manera conjunta i avançar junts des de la responsabilitat compartida.

8.2.2. La participació a les entitats de custòdia

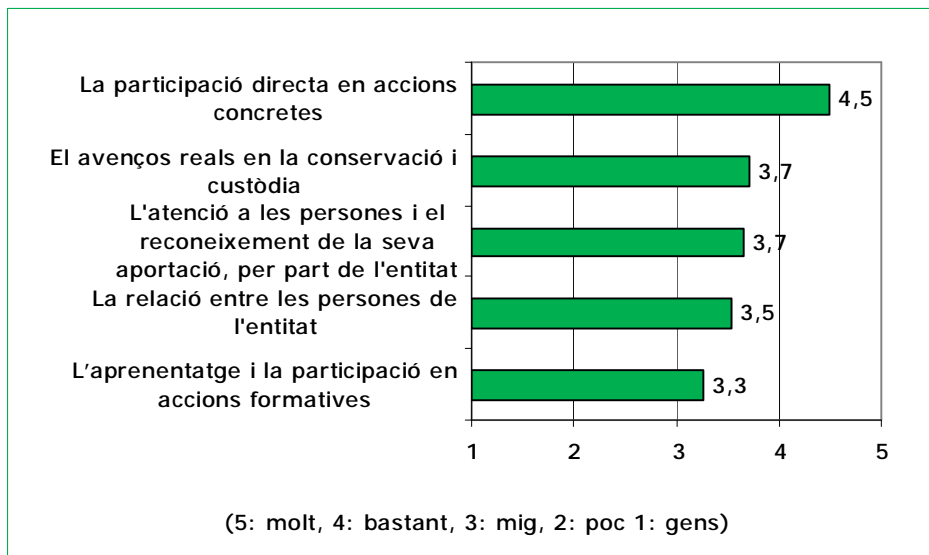
Al qüestionari es feien preguntes per tractar de conèixer què s'entén per participació en les entitats i com es pot millorar.

Gràfic XI. Grau de satisfacció de la participació de les entitats

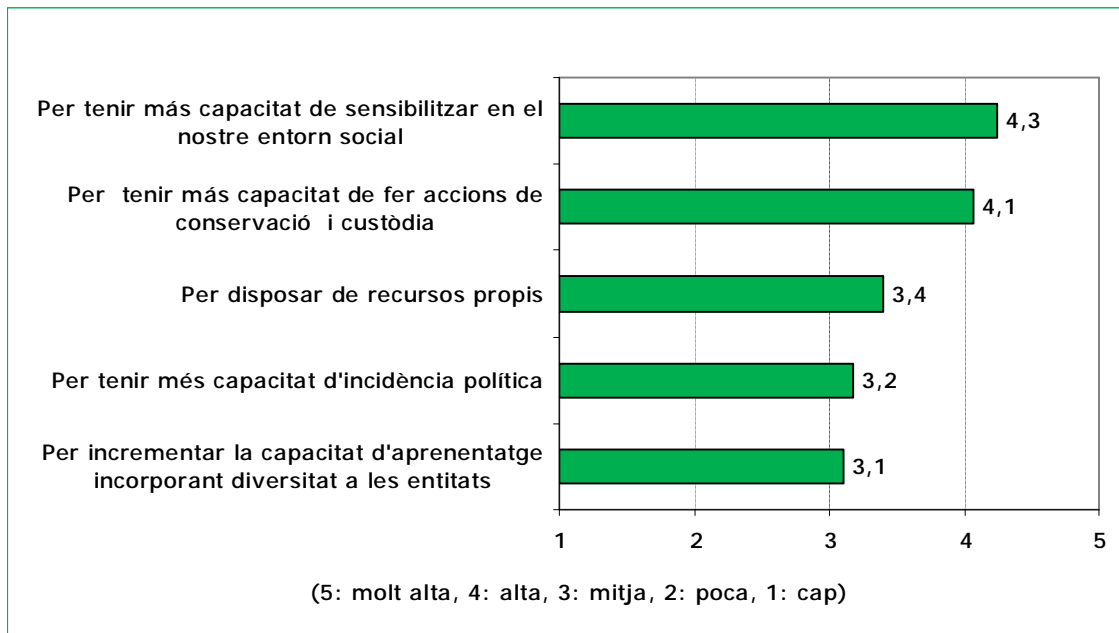

A partir del gràfic anterior es veu que s'ha de millorar en els mecanismes de participació i motivació.

Gràfic XII. Aspectes que afavoreixen la implicació

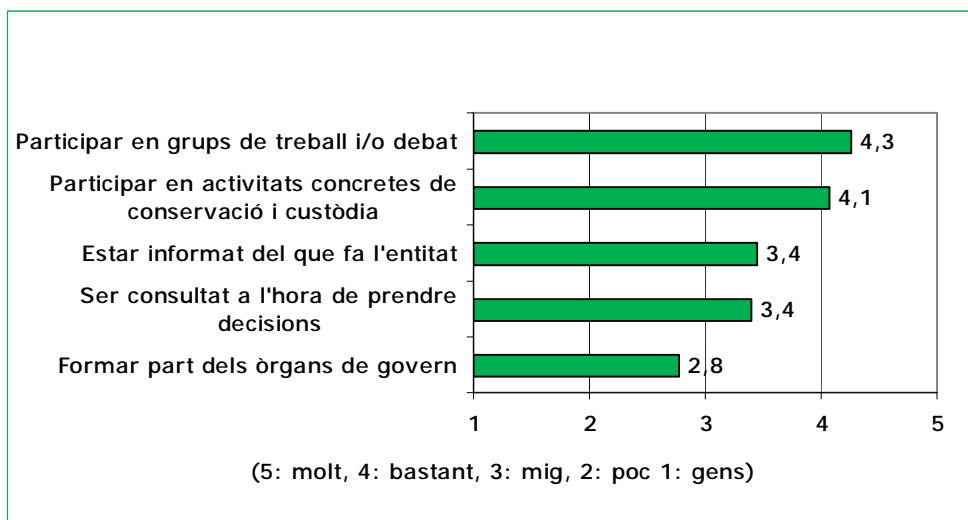

Gràfic XIII. Motivacions per promoure la participació interna a les entitats

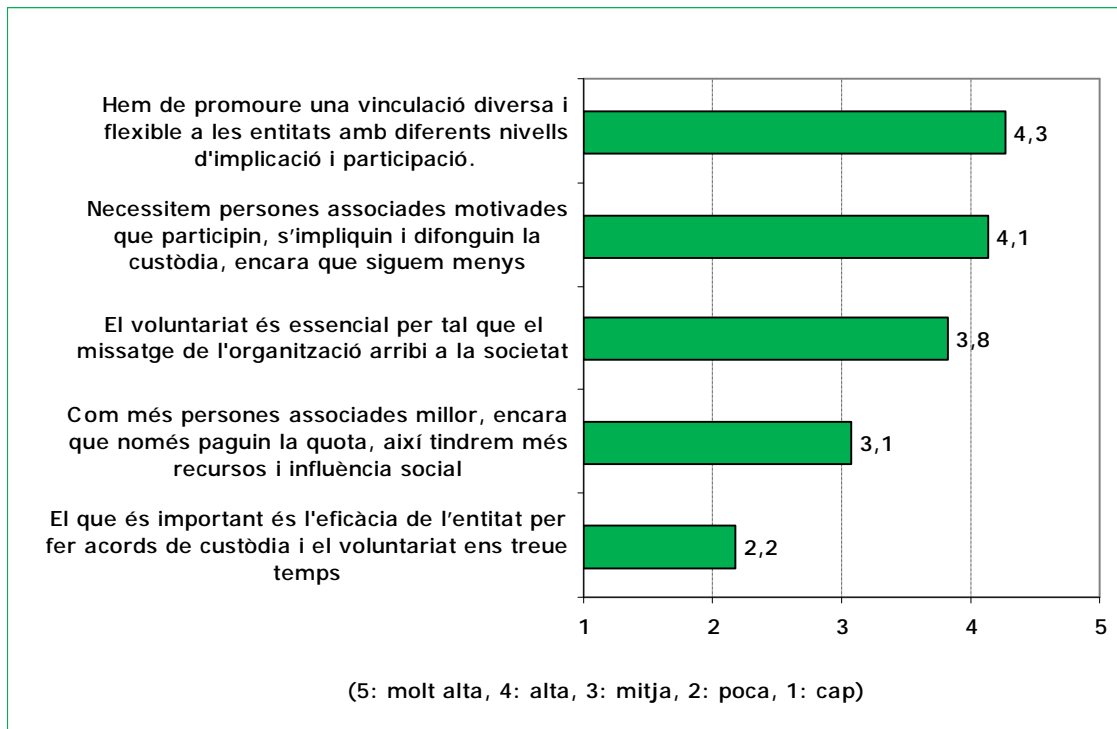

Entre els motius per promoure la participació interna, destaca la importància que es dona a tenir més voluntariat i persones sòcies per fer més accions, però també per sensibilitzar més. En aquest sentit, es mostra que les persones sòcies i el voluntariat no només ajuden a fer accions concretes sinó també a sensibilitzar i difondre més la custòdia del territori.

Gràfic XIV. Què s'entén participació a l'entitat

La participació s'entén sobretot com una manera per participar en grups de treball o de debat, i per fer activitats concretes de conservació i de custòdia. També, amb menys pes, estar informats, ser consultats i formar part dels òrgans de govern.

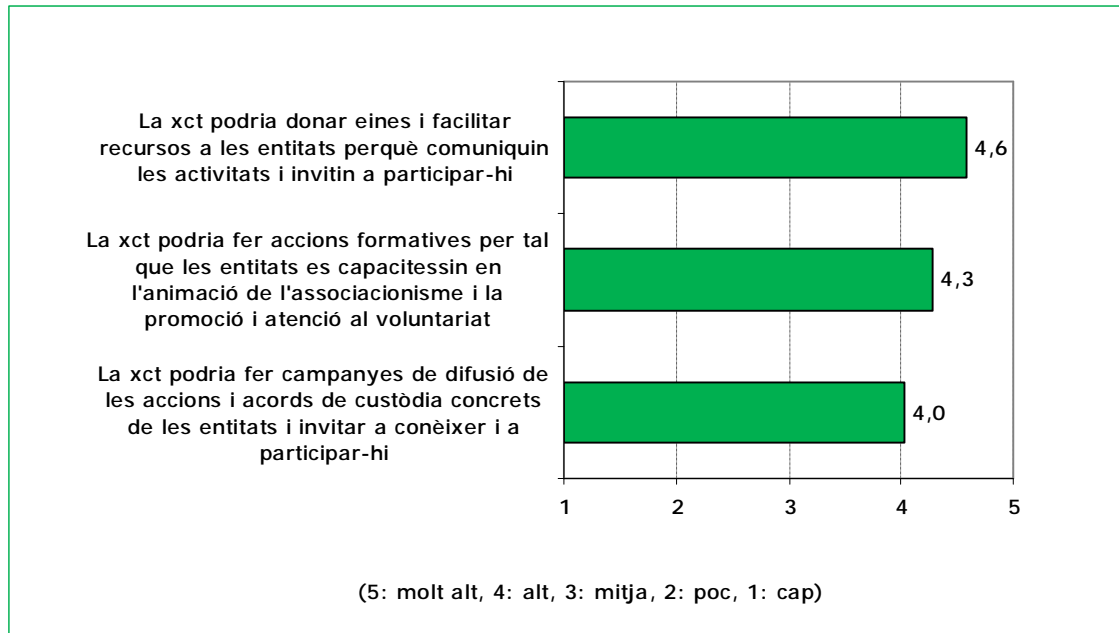
Gràfic XV. La importància de les persones associades i voluntàries

Es volen persones associades que s'impliquin però a la vegada es vol voluntariat que faci coses i que es valora com a essencials. A la vegada, es reconeix la importància de la flexibilitat, que cadascú participi com vulgui. En el marc d'aquesta flexibilitat poden haver socis i sòcies que només paguen quota, però se segueix posant l'èmfasi en què es vol que estiguin implicats. Hi ha un grup petit que diu que el voluntariat treu temps per a l'activitat.

8.2.3. El paper de la Xarxa de Custòdia del Territori

Per valorar i reflexionar sobre el paper de la pròpia Xarxa per promoure la participació ciutadana a les entitats, es demanava indicar el grau d'acord o desacord amb les afirmacions recollides al gràfic següent.

Gràfic XVI. Paper de la Xarxa de Custòdia del Territori per promoure la implicació a les entitats

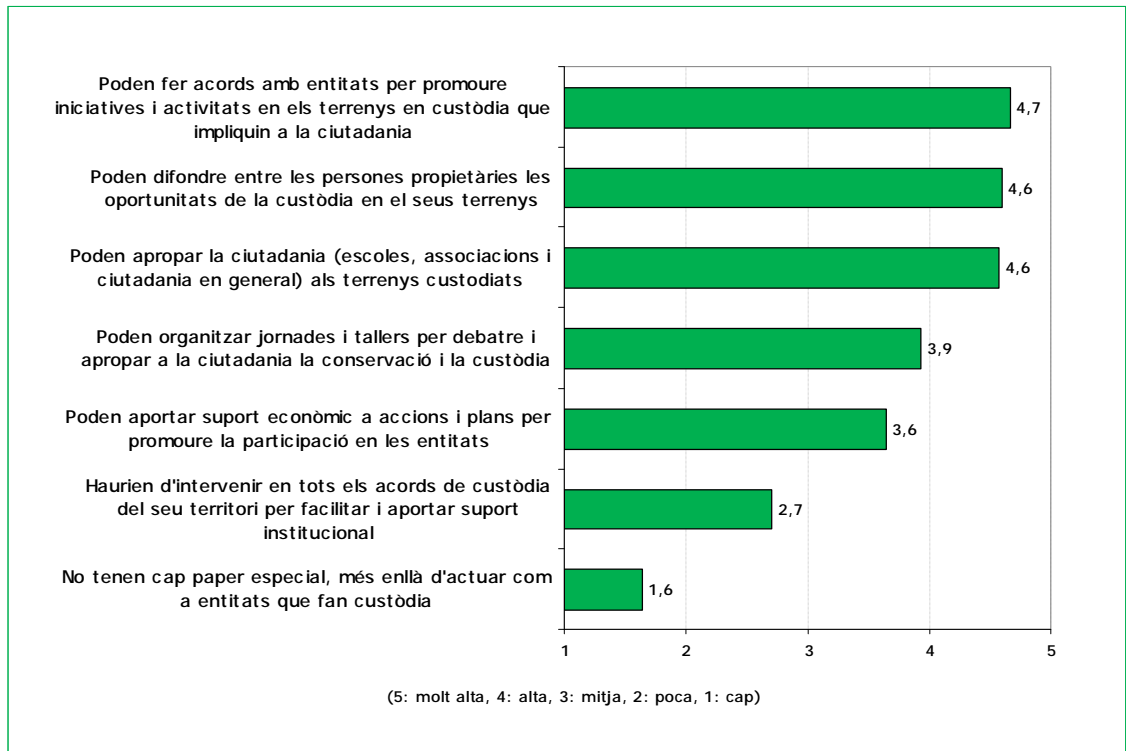

Així doncs, en relació al paper de la Xarxa per la promoció de la participació en les entitats, es mostra un alt grau d'acord en que podria facilitar eines i recursos, fer accions formatives per capacitar les entitats en animació de l'associacionisme i la promoció del voluntariat, i fer campanyes de difusió de les accions de les entitats.

8.2.4 El paper dels ajuntaments

Finalment, es va demanar una valoració del paper dels ajuntaments en la difusió de la custòdia i en la implicació de la ciutadania en les entitats, que es mostra al gràfic següent.

Gràfic XVII. Valoració dels papers dels Ajuntaments

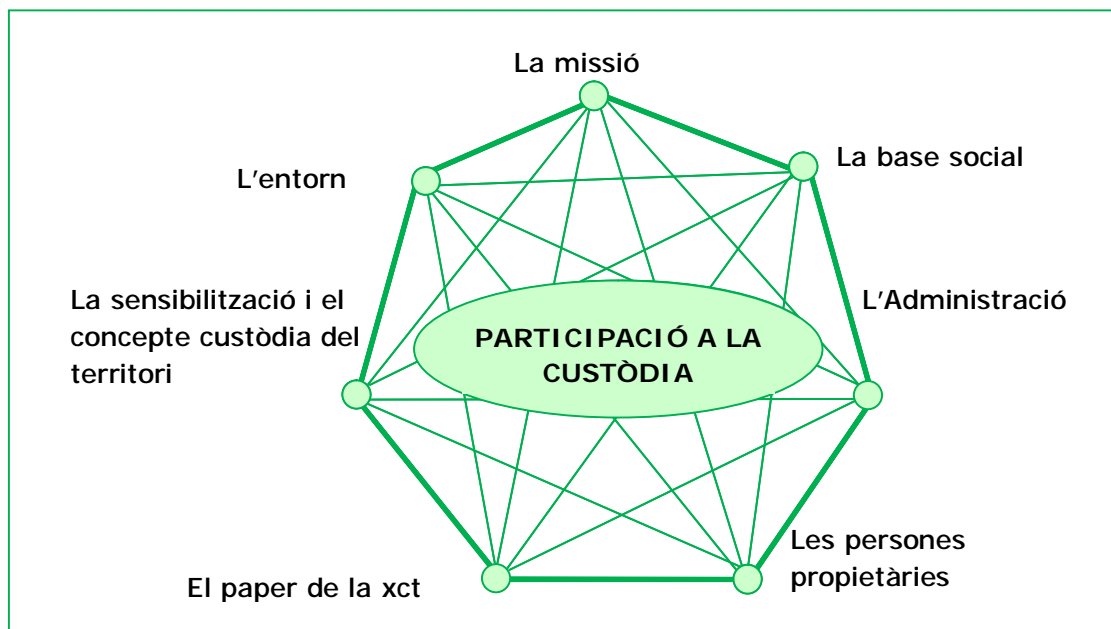
9. Elements clau de la participació a la custòdia del territori

A partir de les dades i del treball de reflexió de l'equip de recerca, s'han identificat 7 elements claus que influeixen la participació a la custòdia del territori.

La importància d'aquesta identificació ve donada perquè són els elements sobre els quals es plantejaran accions de canvi per millorar la participació. D'alguna manera, es podria dir que la participació en una entitat és el resultat d'una funció complexa que inclou, en algun grau, tots els elements esmentats (tot i que no necessàriament en la mateixa proporció en cada entitat).

Tot seguit es mostren els 7 elements i es fa una reflexió sobre les variables claus en cada un d'ells.

Esquema II. Elements clau de la participació a la custòdia del territori

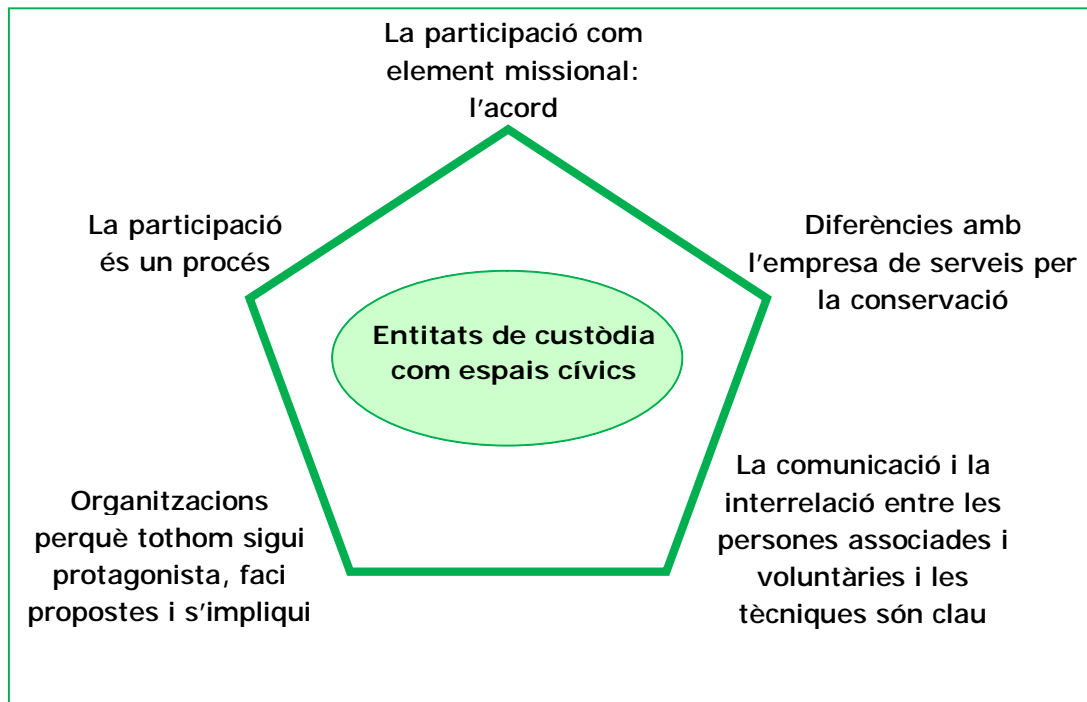

9.1. La missió

La voluntat d'assolir acords està en els gens de la custòdia i els acords comporten la participació de persones que comparteixen uns objectius i unes maneres de fer. Les entitats de custòdia no volen ser només organitzacions que fan serveis de conservació. "Volem ser entitats, som espais cívics i de participació."

La participació és un procés en el que tots hi creixen, no es dona ni es ven, no es compren dosis de participació. És un procés en el que tots aprenen a mesura que participen, ja siguin les persones, les entitats o la pròpia xct. Així, la participació no es pot improvisar i s'ha de tenir una metodologia i uns plans per dur-la a la pràctica. Les entitats són persones voluntàries, tècniques, associades, col·laboradores, i la interrelació o la comunicació entre tothom és el que porta a viure les entitats com a entitats cíviques.

Esquema III. Cinc idees de la vinculació de la missió a la participació

9.2. L'entorn

Els involucrats són aquelles persones o actors de l'entorn amb els que es manté relació i que, per tant, estan involucrats en l'entitat (correspon al concepte anglosaxó dels *stakeholders*). El repte és treballar per aconseguir la involucració activa d'aquestes persones o organitzacions en l'entitat, desenvolupant canals i espais per aconseguir-ho.

Al voltant del concepte d'involucrats es poden trobar cinc idees clau:

-Ser capaços de llegir i escoltar què vol la societat. "Som part de la societat, compartim interessos, no és aliè l'entorn en el que ens movem. Vivim en una societat accelerada." El rol de la custòdia i del elements ambientals té un pes molt diferent ara que a l'any 2000. Hi ha hagut una evolució molt important, això implica una actitud de llegir i escoltar els interessos i les inquietuds de la societat.

-Complicitats: les entitats es relacionen amb altres entitats més enllà de la custòdia i són capaces de crear complicitats amb el món educatiu i amb el món social del seu entorn. Aquí, lògicament, torna a estar aquella relació entre comunicació i participació.

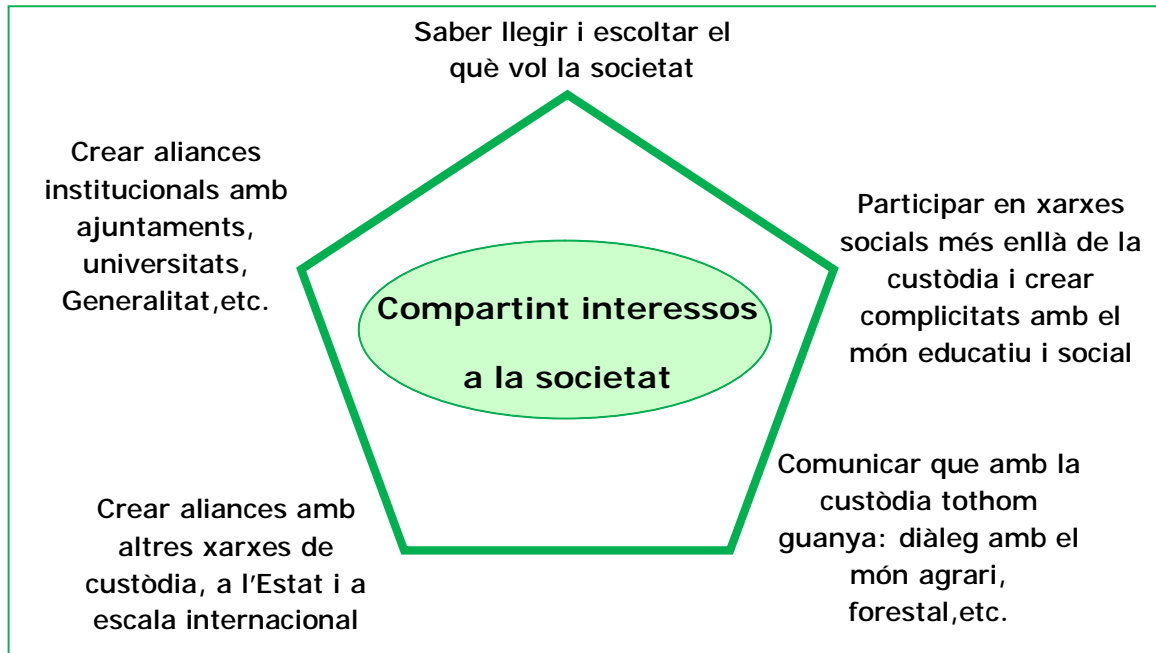
-Amb la custòdia tothom hi guanya i per tant ha de ser capaç d'establir diàlegs amb els col·lectius d'involucrats que estan al voltant: el món agrari, el món forestal, etc.

-Aliances amb altres xarxes a escala estatal i internacional. Hi ha molts elements que poden compartir, aprendre i mostrar a altres xarxes de custòdia i així entendre millor el moment en el que s'està i cap a on s'anirà.

-Crear aliances amb les administracions des del concepte de responsabilitat compartida. Les entitats del tercer sector es

preocupen pels temes d'interès comú, incloses les de custòdia. Aquest interès públic suposa que d'alguna manera s'ha de gestionar una coresponsabilitat. De vegades hi ha dificultats de repartiment de rols, de "canvi de xip". Es tracta de veure com es gestiona pensant que la coresponsabilitat no és ni delegació, no és purament complementarietat, implica tenir diàleg, poder opinar, fer actuacions, implica moltes coses.

Esquema IV. Cinc idees claus en la relació amb l'entorn i la participació.

9.3. La base social

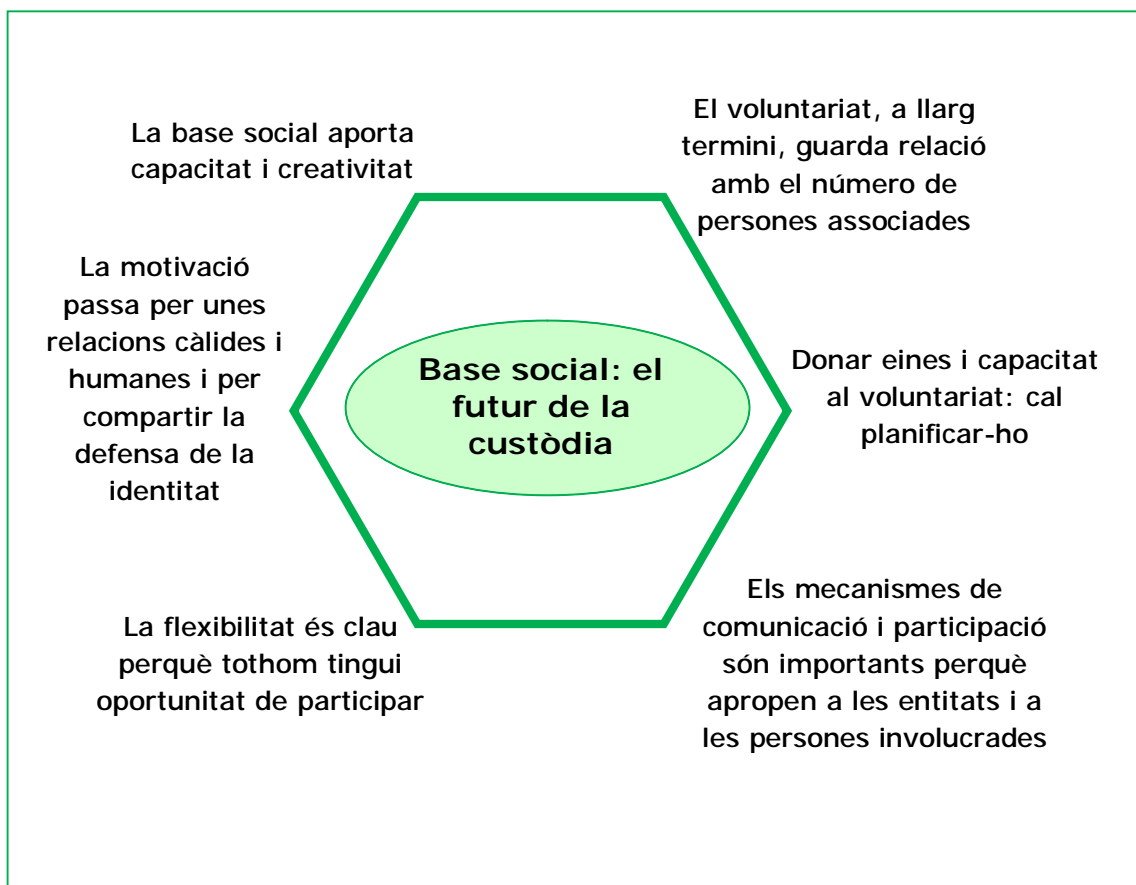
Com s'ha explicat anteriorment, la base social són les persones associades, el voluntariat i totes aquelles que estan activament vinculades a les entitats i compromeses amb la missió.

La implicació de persones en les entitats és la clau per al futur de la custòdia. Per exemple, el voluntariat té una relació directe amb el creixement futur de les persones associades. Més persones implicades comporta més capacitat i creativitat. Però les persones necessiten espais i eines per fer la seva tasca i això s'ha de planificar.

És important la motivació de les persones i aquesta passa pel caliu, per la relació humana, i per compartir la defensa d'una identitat col·lectiva del territori.

En una organització d'avui dia, la flexibilitat també és un element clau per permetre participar de maneres diverses: la flexibilitat enriqueix. D'altra banda, també s'han de preveure els mecanismes de comunicació per tal que la gent pugui arribar a l'entitat i vegi com i on pot participar.

Esquema V. Sis idees claus al voltant de la base social i la participació.

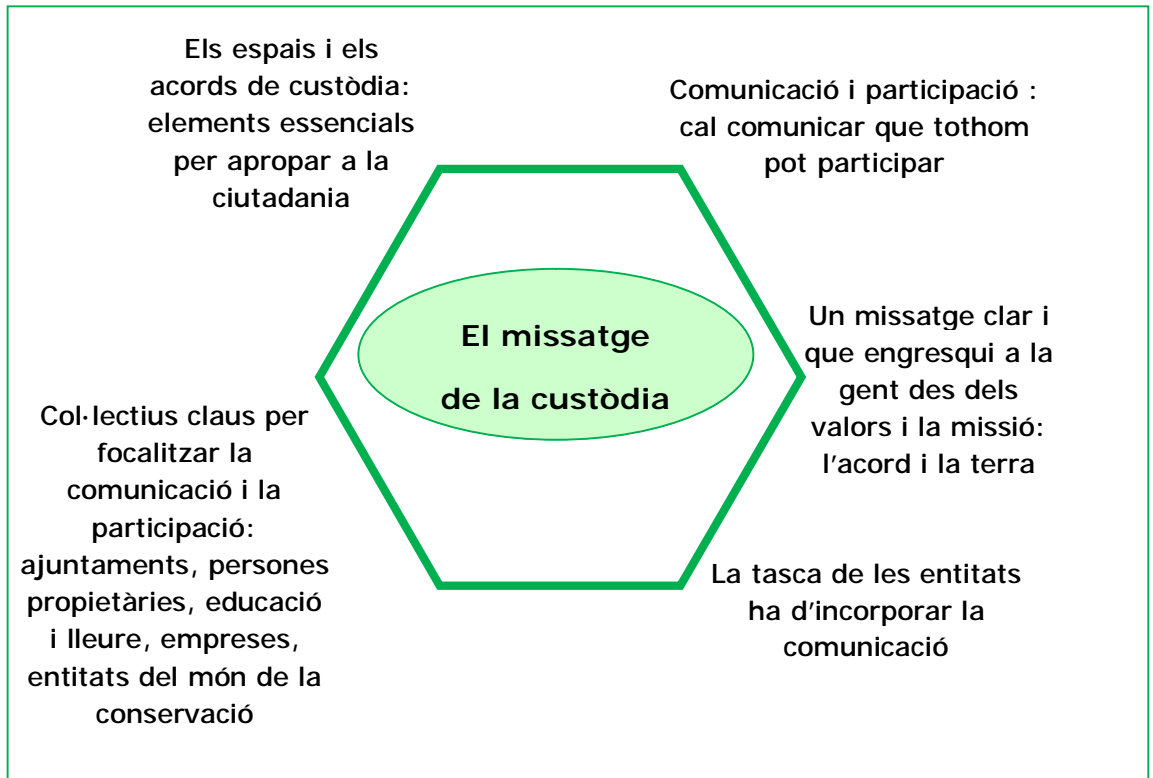
9.4. La sensibilització i el concepte de custòdia del territori

En aquest àmbit la clau és comunicar i al mateix temps facilitar que tothom pugui participar. S'ha de comunicar amb un missatge clar, engrescador i difonent valors vinculats a l'acord i la terra.

Per tant, la tasca de les entitats ha d'incorporar la comunicació, no només des d'un punt de vista instrumental o utilitarista a curt termini, sinó des d'un punt de vista missional que ho relacioni amb la participació. Si no es comunica i es manté relació amb les persones o entitats involucrades, difícilment es podrà fer participació. La participació sense comunicació no és participació.

Així doncs, la base d'una bona estratègia de participació és que hi hagi una bona estratègia de comunicació. En aquest sentit, hi ha col·lectius clau per focalitzar la comunicació i la participació: ajuntaments, persones propietàries, entitats d'educació i lleure, empreses, entitats del món de la conservació, persones i comunitats del territori, etc.

Esquema VI. Sis idees clau al voltant de la sensibilització i el concepte de custòdia

9.5. L'Administració Pública

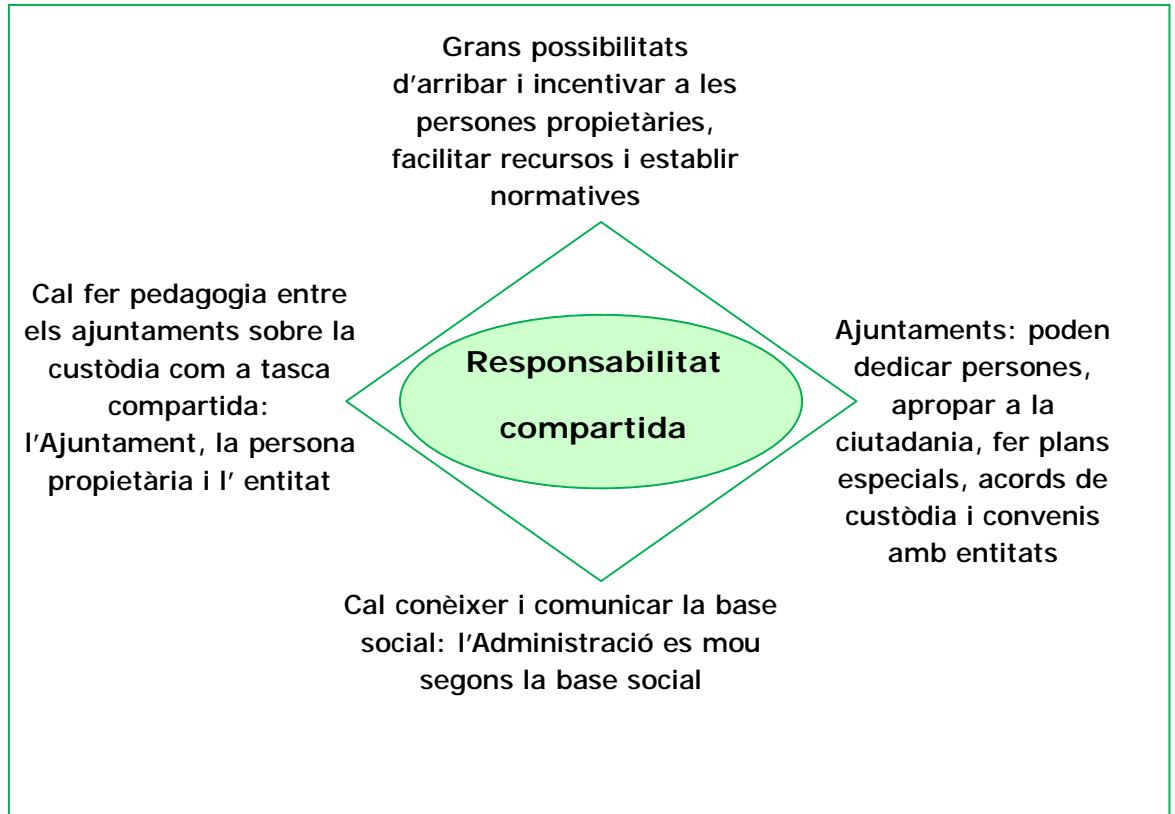
En relació amb l'Administració i la participació de la ciutadania a la custòdia del territori, hi ha un eix fonamental: la responsabilitat compartida.

A partir de la responsabilitat compartida associada a la conservació de la natura i el paisatge es poden aprofitar les grans possibilitats de cooperació existent, per la capacitat de l'Administració Pública d'arribar i incentivar a les persones propietàries, facilitar recursos per afavorir la custòdia i establir normatives.

Com s'ha vist, dins l'Administració Pública les administracions locals juguen un rol clau perquè estan a prop del territori, de les entitats i dels actors. Els ajuntaments i altres formes de l'administració local poden apropar la custòdia a la ciutadania del territori de cada entitat.

Per aconseguir que l'Administració Pública local pugui veure el potencial de la responsabilitat compartida i aconseguir que es faci realitat, s'ha de fer visible la base social amb la que compta l'entitat, que mostri l'entitat com un actor social rellevant en el territori.

Esquema VII. Quatre idees claus al voltant de l'Administració i la participació

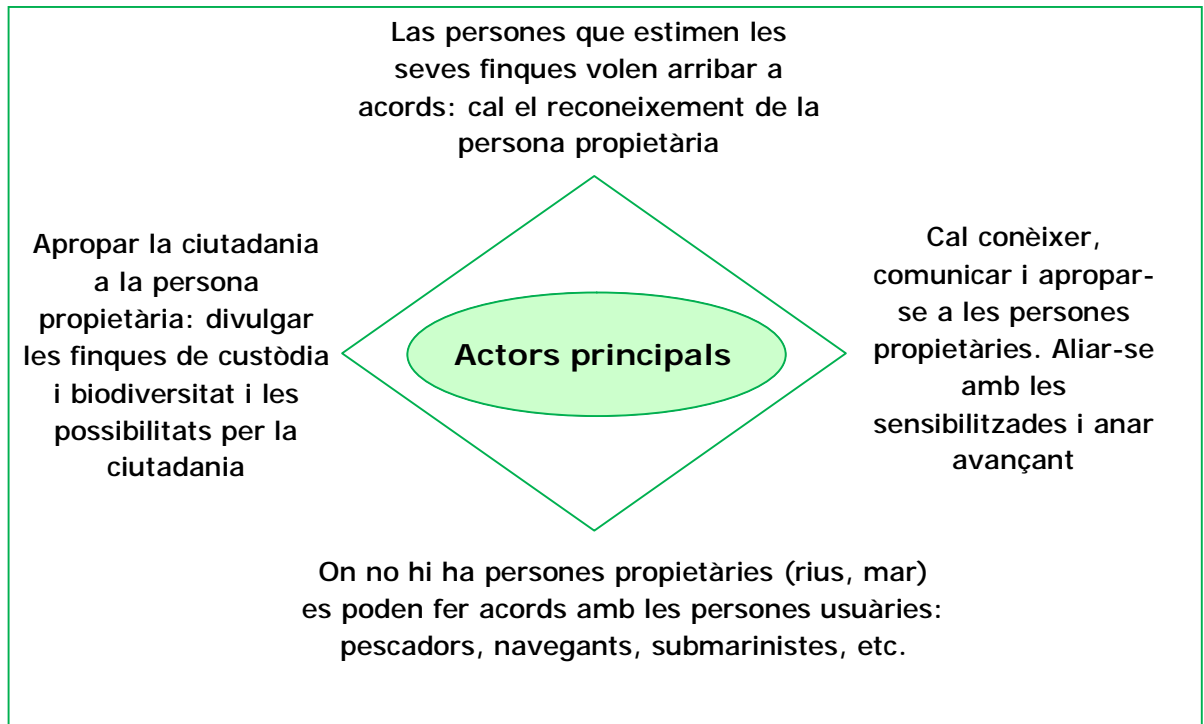
9.6. Les persones propietàries

La propietat de les finques és un actor clau en la custòdia del territori. Per poder fer custòdia cal el reconeixement de la persona propietària, amb la que es comparteix l'estima pel territori. Des de les entitats cal ser capaços de comunicar-s'hi i apropar-s'hi.

A més de les persones propietàries, també es pot arribar a fer custòdia del territori amb altres col·lectius usuaris del mateix (per exemple, pescadors, excursionistes, boletaires...), que s'han d'identificar i vincular al projecte.

La custòdia és una oportunitat d'apropar la ciutadania a les persones propietàries i a les finques mitjançant la divulgació de la seva riquesa i la implicació de l'entorn en el projecte.

Esquema VIII. Quatre idees clau al voltant de la participació de les persones propietàries a la custòdia

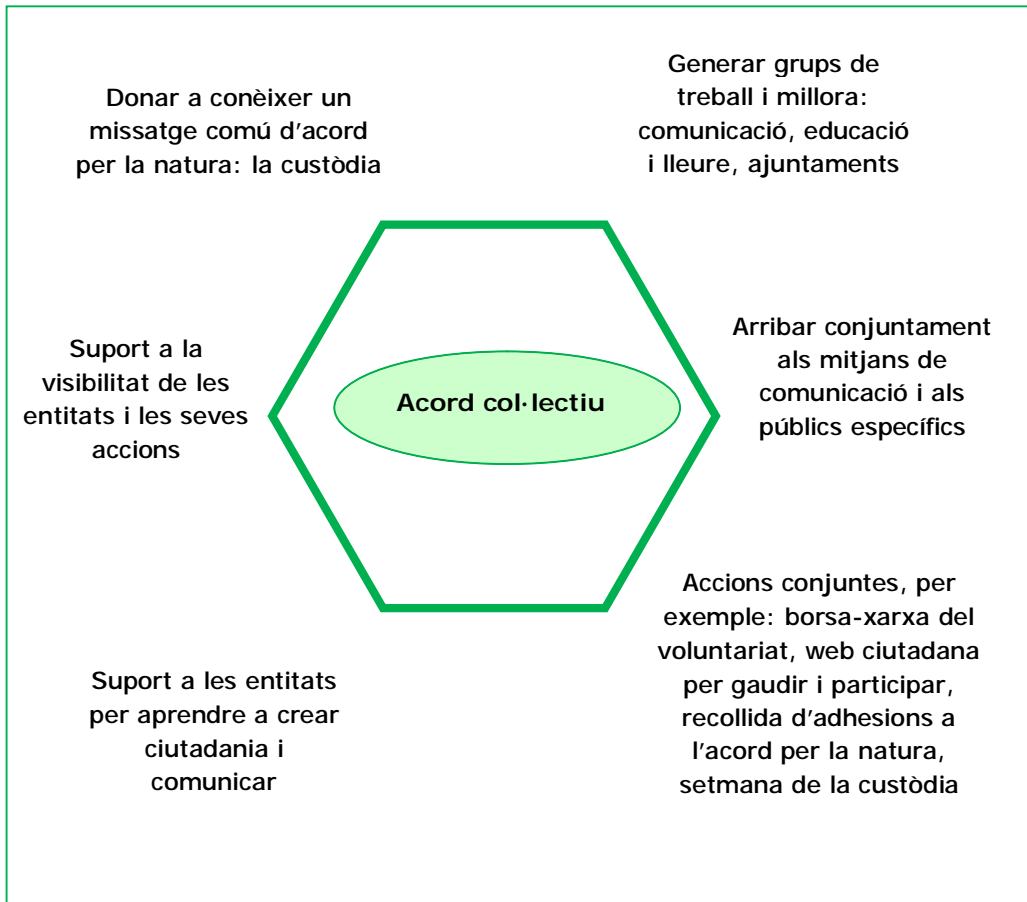

9.7. El paper de la Xarxa de Custòdia del Territori

La Xarxa té un rol clau com a organització de segon nivell per donar a conèixer un missatge comú de tot el col·lectiu de la custòdia del territori. Permet, a més, generar grups de treball i de millora, en la comunicació, en la relació amb el món educatiu i el lleure, en la relació amb els ajuntaments, etc.

La xct permet pensar com arribar junts als mitjans de comunicació i als públics específics prioritaris, com donar suport a la visibilitat de les entitats i les seves accions, a l'aprenentatge per crear ciutadania i per comunicar i com fer accions conjuntes. Alguns exemples d'aquestes accions són la setmana de la custòdia, el web ciutadà, la recollida de signatures, etc.

Esquema IX. Sis idees clau al voltant del paper de la Xarxa de Custòdia del Territori en la participació

10. Mapes de compromís dels actors vinculats

El compromís de la participació dels involucrats en la custòdia es sustenta en els valors de la custòdia a partir de l'acord entre les persones per tenir cura de la terra. És a dir, l'acord recull els valors compartits entre tots els involucrats a la custòdia.

Així, per tenir cura de la terra, és a través de l'acord com es creu que es pot ser eficaç en la missió de l'entitat. L'acord suposa diàleg, tenir en compte els punts de vista de tothom, buscar sempre el guanyar fent confluïr els interessos amb el fi de cuidar la terra. Així, els involucrats en la custòdia structuren els seus compromisos de participació a partir de l'acord i les aliances amb els diversos actors vinculats:

- Acord dels responsables i equip de la xct
- Acord amb l'entorn.
- Acord amb les persones propietàries.
- Acord amb l'Administració.
- Acord intern de les entitats amb la seva base social.
- Acord entre totes les entitats de custòdia a la xct.

Acord dels responsables i equip de la xct – Compromís dels responsables i equip amb la participació:

Tant els responsables de la xct com l'equip de treball estan altament compromesos amb l'impuls de la participació, que està clarament a la missió de l'entitat i, per tant, de la manera de funcionar que es demana a l'equip de treball.

Per això, es pot parlar d'un nivell de compromís alt dels responsables i l'equip en l'impuls de la participació, del qual seran els màxims impulsors i facilitadors de la cultura de participació a l'entitat.

Acord amb l'entorn – Compromís dels involucrats amb la participació:

No sempre és fàcil l'acord i la relació amb l'entorn i per això, les entitats han de saber relacionar-se amb els diferents involucrats: saber negociar, ser pacients, entendre i respectar processos personals i col·lectius.

Dintre d'un context variable, es pot parlar d'un nivell de compromís baix de l'entorn, que en principi tenen un interès centrat en els resultats de la feina de la xct, més enllà dels seus processos i manera de funcionar. En aquest sentit, l'entorn serà una de les principals dificultats per impulsar la cultura de participació.

Acord amb les persones propietàries – Compromís de les persones propietàries amb la participació:

Els propietaris i les propietàries de terrenys són actors principals, sense ells i elles no hi ha custòdia, i per tant, l'acord és necessari per a l'activitat de les entitats.

No obstant, com passa en la resta dels involucrats, el seu interès està més centrat en els resultats de l'activitat. Per la seva implicació tant important des de la propietat de les finques, es pot parlar d'un grau de compromís mig amb la participació, alineant-se amb les iniciatives que es fan, però sense fer d'impulsors directes de la cultura de participació.

Acord amb l'Administració – Compromís de l'Administració amb la participació:

Són actors imprescindibles per promoure la participació. Poden crear oportunitats per a les persones propietàries i donar suport a les entitats, aportar personal i fer plans que beneficien la custòdia. Així, les accions de les entitats faran pedagogia per treballar conjuntament amb les administracions.

En general, amb algunes excepcions, es pot parlar d'un nivell de compromís baix de l'Administració, que assumeix un rol més passiu d'observació. No obstant, sí que hi ha una valoració dels processos de funcionament participatius, per la qual cosa el compromís baix no s'ha de confondre amb indiferència davant el procés d'impulsar la cultura de treball participativa a la xct.

Acord de les entitats amb la seva base social – Compromís de la base social amb la participació:

La base social, les persones sòcies i el voluntariat de les entitats són el futur de la custòdia. Les persones aporten capacitat i creativitat al funcionament de la xct i de les entitats membres.

Com s'ha explicat anteriorment, la base social és un concepte complex compost per col·lectius diferenciats. Dintre d'aquesta diversitat, en general es pot parlar d'un grau de compromís mig amb la participació. No obstant, són un element clau per a l'èxit de la participació, per la qual cosa s'hauran de fer esforços per implicar-los i aconseguir que es consolidi i augmenti el grau de compromís fins al nivell alt.

Acord entre totes les entitats a la xct – Compromís de les entitats de custòdia membres de la Xarxa amb la participació:

Les entitats de la xct han de posar-se d'acord per augmentar la implicació de les persones, incrementar la visibilitat de les entitats i les seves accions, i aprendre a "crear ciutadania" i a comunicar. La xct és una gran oportunitat per fer-ho creant grups de treball, coordinant accions conjuntes per arribar als mitjans de comunicació i als ciutadans, fent propostes per implicar la ciutadania en les accions i entitats de custòdia, etc.

Durant el treball de camp, les entitats han mostrat una predisposició i un grau de compromís alt amb la participació. No obstant, aquesta predisposició i grau de compromís s'ha de traduir en accions per aconseguir que la cultura de participació i la manera de fer vinculada a la participació estigui activament present en totes les entitats de la xct.

V. UN MODEL DE PARTICIPACIÓ PER A LA CUSTÒDIA DEL TERRITORI

11. Reptes per a la implicació ciutadana

A partir del diagnòstic s'han establert els reptes de futur per a la participació ciutadana en la custòdia del territori. Aquests reptes marcaran les línies d'actuació i el pla d'acció.

1. A l'hora de difondre la custòdia, utilitzar un llenguatge planer més enllà del concepte tècnic de la custòdia, elaborant una definició clara i un missatge únic compartit per totes les entitats, sense perdre la coherència, ni banalitzar el missatge. Aquest missatge ha de transmetre clarament els beneficis de la custòdia del territori oferint sempre exemples concrets, reals.

2. Desenvolupar els compromisos entre persones, entitats i territori. Els compromisos es construeixen a partir dels acords de custòdia i dels acords implícits amb la resta d'involucrats. Aquests compromisos són la base de la motivació per a la participació.

3. Combinar la gestió tècnica amb la promoció de la implicació ciutadana i considerar la implicació ciutadana com una característica bàsica de qualsevol projecte de custòdia que hi ha d'estar integrada des dels primers moments. La participació no és quelcom que s'afegeix amb posterioritat.

4. Acompanyar el missatge amb demostració de resultats, fent tangible la satisfacció de les persones propietàries i buscant la implicació de cooperatives agràries i forestals. Difondre la custòdia entre els propietaris i les propietàries fent processos participatius que els impliquen amb acords i explicar el suport legislatiu present i futur (incentius fiscals).

5. Sensibilitzar la ciutadania a partir d'experiències pràctiques. La implicació ciutadana és més fàcil des d'accions concretes, útils, mesurables, possibles, satisfactòries. Cal que les entitats dissenyin activitats per facilitar i promoure la participació, programar accions dins i fora de les finques i augmentar el ventall de possibilitats en la implicació ciutadana: voluntariat, processos participatius, tractar diverses temàtiques (patrimoni cultural, biodiversitat...), entre d'altres.

6. Difondre la custòdia a través de serveis a la ciutadania: organitzar visites a iniciatives de custòdia del territori; penjar vídeos a Internet; disposar de maletes viatgeres: llavors, productes, etc.

7. Donar estabilitat als programes de voluntariat, que hi hagi continuïtat en el temps, millorar el reconeixement als voluntaris.

8. Arribar a tothom de forma piramidal: entitats de lleure, escoles, educadors i universitats a nivell de programa educatiu de carreres tècniques, periodisme, educació i altres.

9. Establir estratègies per augmentar la implicació de l'Administració: incloure la custòdia a l'agenda política i apropar-se als tècnics, que segueixen més enllà de les legislatures. Aconseguir la complicitat activa dels ajuntaments en la difusió de la custòdia, més enllà de "bones intencions".

10. Arribar més als mitjans de comunicació i buscar una aliança àmplia amb ells, fent una difusió positiva i utilitzant els mitjans locals.

Es necessita més formació en comunicació; per saber com fer que la custòdia del territori interressi i esdevingui notícia.

11. Incorporar les TIC a les entitats i potenciar la formació per optimitzar-ne l'ús. Aprofitar les noves tecnologies per arribar a un públic més ampli i més jove.

12. Millorar la qualitat de les iniciatives de custòdia del territori: cal establir indicadors de qualitat de la participació; potenciar i enfortir les entitats de custòdia, la seva metodologia i el seu protocol de projectes de custòdia.

13. Alinear les entitats membres i la xct en el desenvolupament del pla, aprofitant el període de reflexió que ha suposat la realització per garantir l'assoliment d'unes fites comunes

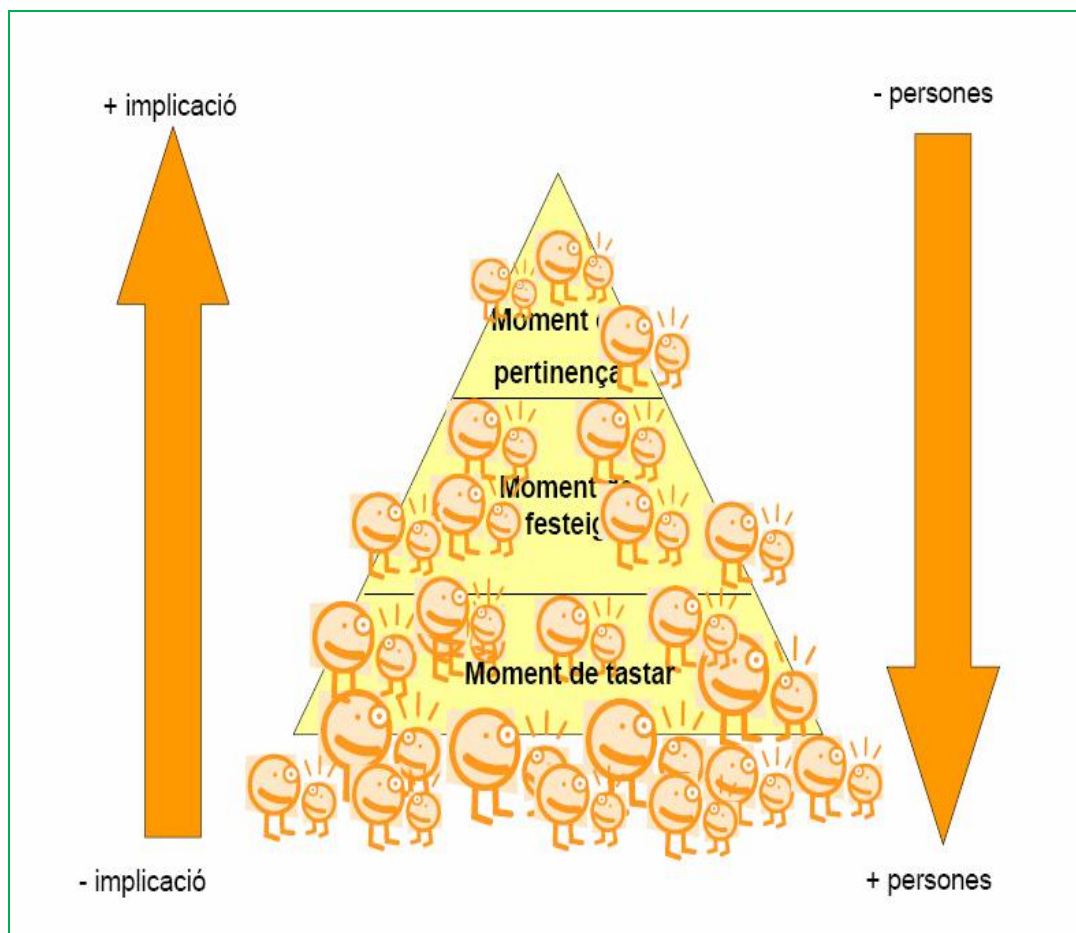
14. A partir dels objectius i de les accions previstes en aquest pla, les entitats hauran d'incrementar els recursos econòmics, tècnics i humans en l'àmbit de la comunicació, la participació i el voluntariat.

12. La piràmide de la participació: els diferents rols per a la participació

La participació és un procés i per tant no es pot pretendre que les persones s'impliquin a les entitats sense un apropament progressiu. Les organitzacions poden ajudar i acompanyar en el procés, però finalment serà cada persona qui prendrà les seves pròpies decisions de com, quan i on es vol implicar.

Per això, l'aplicació del concepte de la piràmide de la participació a la custòdia del territori, permet observar els diferents moments en el procés d'involucrar els col·lectius en la participació a les entitats. La piràmide es conceptualitza a partir de tres moments clau en el procés d'involucració: tastar, festeig i pertinença.

Esquema X. La piràmide de la participació

El moment de tastar

Quan les persones arriben a l'entitat, cal desenvolupar accions perquè puguin tastar i conèixer les tasques que fa l'entitat.

Per aconseguir-ho cal comunicar-se amb la societat, interactuar-hi i ser agents actius per fer-se presents en diferents espais socials.

Aquesta comunicació i aquesta presència social permet que les persones coneguin les entitats.

La xct, com a xarxa d'entitats, pot arribar a molta gent i fer-ho a nivell local i global. Pot actuar d'amplificador comunicant de manera conjunta. El missatge i les possibilitats de participació que ofereixen les entitats i que permeten a la natura, a gaudir de la biodiversitat i entendre com cuidar i què es pot fer, etc.

En aquest moment de tast les persones adquireixen un grau de compromís inicial que anirà creixent a mesura que participen en accions. És el moment de començar a conèixer i a entendre què és la custòdia i els seus valors d'acord voluntari.

El moment del festeig

Una vegada les persones han tingut l'oportunitat de participar en accions concretes i de tastar la custòdia, es pot anar més enllà i invitar-les a participar en iniciatives de més llarga durada que comporten un major compromís per la conservació i la custòdia. És el moment de dedicar-hi una mica més de temps ja que la persona comença a considerar-se voluntària per a la conservació.

La persona comença a assumir responsabilitats concretes personals o en grup. El seu grau de compromís i de sentir-se part d'un grup de persones implicades en la conservació del territori comença a créixer.

El moment de la pertinença

La persona va assumint poc a poc compromisos amb l'entitat i amb la tasca que es va construint de cura de la terra i de difondre la custòdia. Forma part d'un col·lectiu, assumeix més responsabilitats i comença a convocar més persones perquè s'impliquin en l'entitat. S'integra a l'entitat com a soci o sòcia i li dóna el seu suport per l'activitat i el creixement.

Aquest tres moments de la participació són molt diferents. Les possibilitats de tastar permeten arribar a molta gent. A partir d'aquí, s'han de poder fer propostes per dedicar-hi més temps. És un moment crucial ja que si a les persones els ha agradat participar en accions concretes "de tast", pot resultar més senzill aconseguir que s'impliquin en activitats de més durada. En aquest moment, les entitats han d'estar preparades per tenir un ventall d'activitats que facilitin la participació. Posteriorment, el període de maduració necessita molta relació personal, per anar sentint-se part d'una entitat de custòdia. "Si me'n sento part em faré soci per donar-hi suport."

Aquest model suposa una concepció d'actors de la custòdia ampli en què totes les persones participen des d'una fase o una altra. "La base social que dóna suport a la custòdia som tots i en serem més a mesura que sapiguem establir relacions entre tothom i cadascú pugui participar on estigui més a gust i aporti més a l'entitat" (Extret d'una entrevista).

13. Visualitzant el futur: escenari desitjable i escenari a evitar

Des dels inicis, els temes participatius han estat incorporats a la raó de ser de la custòdia del territori i de les pròpies entitats; la participació, però, pot quedar diluïda per les tasques de caire més tècnic com ara dissenyar, negociar i fer el seguiment dels acords de custòdia. Aquests elements tècnics poden agafar protagonisme, creant procediments i dinàmiques que facin oblidar els elements associats a la participació.

La possibilitat d'anar cap aquest escenari no és un tema exclusiu de les entitats de custòdia. És un tema vinculat a tot el tercer sector. Passa el mateix a les entitats de cooperació, que podrien acabar sent entitats de serveis de cooperació i no entitats de sensibilització i de canalització de la participació de la ciutadania.

En un altre extrem hi hauria el d'una entitat que té la participació integrada en la forma de pensar i fer dels seus projectes. Aquest seria el punt òptim, en el que l'entitat és capaç d'implicar tots els col·lectius involucrats que estan al seu voltant, socis i sòcies, voluntariat, comunitat, Administració, etc.

Aquesta reflexió està vinculada al fet que la custòdia és un concepte participatiu i per tant si no es fa integrant la participació a la pròpia estructura de les entitats i de les activitats al final les entitats podrien arribar a ser empreses de serveis que farien quelcom similar al que un dia es va concebre com a custòdia del territori.

Segons la manera com la participació configuri la tasca de les entitats, es presenten tres escenaris possibles de futur:

- a. **Escenari de plena participació.** La participació forma part de la raó de ser de les entitats, i es treballa per implicar persones i anar al ritme d'aquestes. D'entrada, pot semblar que no es va amb tota la rapidesa que es podria, però a llarg termini seran entitats més fortes i capaces de proposar avenços importants a la societat i al país. Així, es tractaria d'un escenari en el que la participació és estratègica, on les entitats estan formades per persones amb diferents graus d'implicació i amb capacitat per fer accions, debatre i relacionar-se de forma afectiva amb l'entorn social i polític.
- b. **Escenari amb la participació tècnica.** S'aposta clarament per fer acords, prioritzant que les entitats, amb el suport de l'Administració, augmentin la seva capacitat d'activitat. Es pot tenir èxit si l'Administració és capaç de legislar per la custòdia i donar suport a les entitats perquè puguin enfortir-se tècnicament. Seria l'escenari d'entitats tècniques amb èxit, però sense necessitat d'incidir en la sensibilització de la societat. La participació només està present en la mesura en que encaixa tècnicament amb la custòdia.
- c. **Escenari de baixa participació.** L'acció de les entitats de custòdia és un tema "privat", i la seva capacitat d'actuació augmenta a mesura que els promotors tenen força i la seva capacitat tècnica ho permet. La capacitat d'impacte estarà vinculada a aquesta capacitat personal. Seria un escenari d'entitats sense gaire impacte per la poca implicació ciutadana.

Aquest Pla de Participació i l'anàlisi realitzat orienta les accions i els objectius cap a un **escenari desitjat de plena participació** com a la realitat futura del moviment de la custòdia, en el que la participació és un element estratègic en el funcionament de les entitats.

VI. PLA PER PROMOURE LA PARTICIPACIÓ I LA IMPLICACIÓ CIUTADANES A LA XCT I A LES ENTITATS DE CUSTÒDIA

14. El paper de la xct i de les entitats

A la història de la xct la participació és un tema present. El treball de camp ha confirmat la vinculació de la participació amb l'element missional.

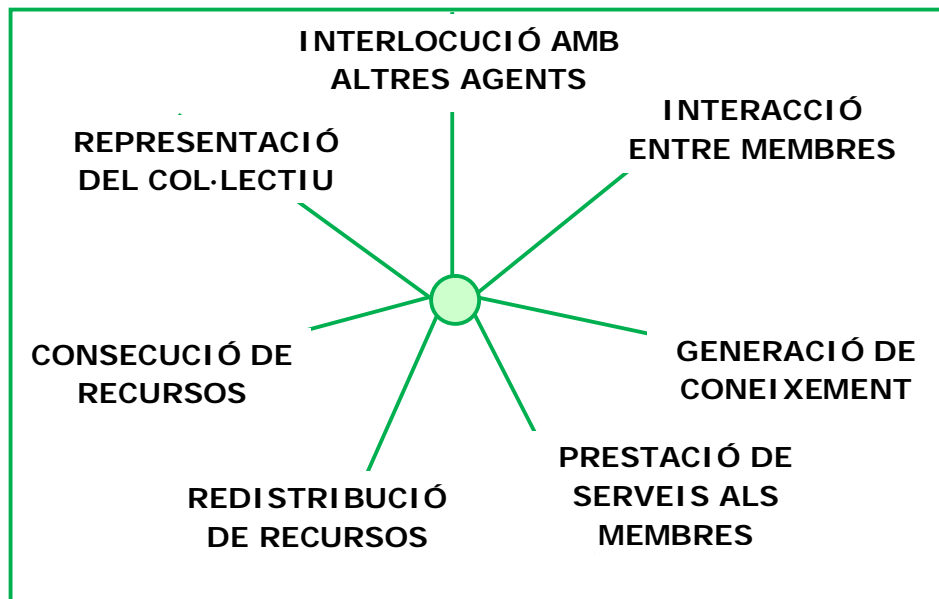
Les accions incloses en aquest capítol s'han de transformar en un alineament estratègic entre la xct i les entitats i en uns compromisos compartits que estableixin mecanismes per executar les accions.

El Pla de participació ha de crear un model que provoqui un avançament en les formes de treballar per tal que les accions proposades s'integrin al màxim en el funcionament habitual les entitats.

Aquest és l'horitzó i per arribar-hi hi ha molts passos i moltes accions a fer. S'ha de veure com es prioritzen i es fan factibles.

El paper de la xct ve determinat pel fet que es tracta d'una entitat de segon nivell. Els rols d'aquestes entitats es concreten en el següent gràfic i es poden situar cap a un pla de suport o d'altaveu i de representativitat.

Esquema XI. Els rols de les entitats de segon nivell

Font: Observatori del Tercer Sector, 2006

La xct i les entitats s'han de reforçar mútuament i les seves accions s'han de complementar.

El paper bàsic de les entitats és:

-Arrelar-se a la societat, apostar per la participació i reconèixer la tasca de les persones associades. Cal que s'adaptin als canvis que experimenta la base social i formar-se per estendre la cultura

participativa. En el disseny de qualsevol actuació han de programar bé el procés de participació.

-Tenir autonomia i centrar-se en els seus àmbits, identificant oportunitats d'establir acords de custòdia, i fer campanyes de difusió de la custòdia a col·lectius específics.

El paper bàsic de la xct és:

-Aportar eines de suport i capacitació per millorar la participació i comunicació, i promoure el coneixement de la custòdia del territori als diferents sectors i nivells.

-Promoure campanyes de difusió i treballar de forma àmplia amb els mitjans de comunicació, donant suport a la visibilitat de les entitats.

-Vincular-se a altres col·lectius relacionats amb la gestió del territori però que no pertanyen a sectors ambientals.

15. Objectius estratègics i línies d'actuació

A partir del diagnòstic i els reptes identificats, s'estableixen els dos objectius estratègics principals d'aquest Pla de Participació:

- 1. Augmentar la implicació ciutadana en iniciatives de custòdia**
- 2. Augmentar la comunicació i la difusió de la custòdia**

Aquests objectius estratègics es concreten en les línies d'actuació següents:

-Arribar a la societat amb noves estratègies de comunicació

Cal un llenguatge proper a la societat no centrat en els aspectes tècnics sinó en el seus beneficis per al territori i per a tothom, buscant complicitats, des de les motivacions de la ciutadania, i explicant els valors i les accions de la custòdia.

Cal combinar accions específiques de custòdia amb accions de comunicació i promoure i organitzar la participació.

-Apropar la ciutadania als acords i terrenys custodiats, i als serveis, accions i iniciatives de les entitats: proposar possibilitats de participació

Cal difondre les accions concretes entre els/las propietaris/es. Cal fer tangibles els acords de custòdia i fer propostes concretes i diverses de participació de la ciutadania en el terrenys custodiats. Cal oferir serveis a la ciutadania, apropar-la a les accions de custòdia i promoure activament el voluntariat com a forma de participació activa.

-Incidir en els col·lectius involucrats amb gran capacitat de difusió i d'actuació

Cal prioritzar accions específiques d'implicació entre els col·lectius amb capacitat de difondre de forma piramidal la custòdia, els seus beneficis i les possibilitats de participació, així com de participar activament en accions de custòdia. Aquests col·lectius són: entitats de lleure, escoles, universitats i administracions.

-Desenvolupar una línia d'acció per arribar als mitjans de comunicació i optimitzar l'ús de les TIC

Cal arribar més i millor al mitjans de comunicació, especialment a escala local, buscant aliances estables; i cal formar les entitats per optimitzar la relació amb els mitjans, buscar i fer notícies.

Cal "anar per davant" i incorporar les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a la forma de treballar i de comunicar per arribar a un públic ampli i jove.

-Optimitzar el treball conjunt de les entitats

Cal mostrar la globalitat de la custòdia i la particularitat de cada entitat d'una manera conjunta, com a oportunitat de participació per a la ciutadania.

Cal enfortir mútuament les entitats, establint estratègies de formació i reforçament, incrementant la comunicació, per afavorir sinergies i aprenentatges. Cal consensuar accions i compromisos entre les entitats i la xct.

Cal dissenyar i desenvolupar conjuntament les eines i estratègies de comunicació de la custòdia.

-Incrementar el recursos econòmics i tècnics per a la comunicació i la participació a les entitats

Cal prioritzar les accions de comunicació i de promoció de la participació i, per això, cal dedicar-hi recursos, buscar finançament i suport públic i privat. Tot això ha de portar a incrementar les persones vinculades que participen de manera activa a les entitats.

16. Enfocaments anuals 2009-2013

L'enfocament indica les tipologies d'activitats prioritàries a realitzar en cada període. En cap cas indica exclusivitat, perquè en tots els períodes s'haurà de fer activitats de tots els tipus.

2008	<p>Enfocament en el debat i creació del model de participació</p> <p>L'enfocament de l'any 2008 es concreta en la realització d'aquest Pla de Participació.</p>
2009	<p>Enfocament en la creació dels processos participatius i enfortiment de les entitats</p> <p>Desenvolupar la pràctica organitzativa en la gestió de la participació, fent una definició i ajudant a la sistematització de la participació a les entitats membres de la xct.</p> <p>Bàsicament, es tracta de posar les bases que facin possible el canvi estratègic desitjat i faci possible la gestió eficient i eficaç del futur increment en nombre i importància de la participació a les entitats.</p>
2010 2011 2012	<p>Enfocament en l'augment del nombre de persones participants</p> <p>L'any 2010 ja té un objectiu concret d'augmentar el nombre de persones participants i implicades en la custòdia a Catalunya.</p> <p>Aquest augment és transversal a les entitats membres i als diferents perfils de col·lectius involucrats.</p> <p>La gestió d'aquest creixement de la participació es possible mitjançant els procediments desenvolupats a l'any 2009 i altres que es van creant i consolidant en el camí.</p>
2013	<p>Enfocament en la integració de la participació en les entitats de custòdia</p> <p>Aconseguir que la major presència de participació a les entitats membres es consolidi amb un procés de repensament del funcionament organitzatiu que inclogui els nous col·lectius participants.</p>

17. Proposta de model de gestió del pla de participació

A continuació es proposa un model de gestió del pla de participació. Aquest model és complex i requereix d'un alt grau de implicació i de recursos, però és necessari atesa la transversalitat i complexitat de la participació en el funcionament de les entitats de custòdia.

El model proposa unes bases que facin possible el canvi estratègic desitjat i comportin una gestió eficient i eficaç de l'increment previst en nombre i importància de la participació a les entitats.

No obstant, la xct pot decidir una arrencada més simple redefinint l'abast d'alguns objectius i el grau d'impacte.

Aquest model de gestió implica quatre òrgans amb diverses responsabilitats entre govern i gestió del pla:

A) Creació del Grup Responsable d'estratègies de participació a la Custòdia.

Aquest grup tindrà el paper clau del "pilotatge estratègic" del desenvolupament del Pla de Participació.

Aquesta hauria de ser la primera acció a realitzar.

El Grup Responsable estaria format per un màxim de 5 o 6 persones, entre responsables de la Xarxa de Custòdia del Territori i de les entitats de custòdia.

El Grup serà responsable de la planificació d'accions i seguiment de processos i impacte.

B) Creació de l'Agència de Comunicació i Participació per a la Custòdia.

L'Agència tindrà el rol de "pilotatge d'acció" del desenvolupament del Pla de Participació.

Així doncs, tindran la responsabilitat tècnica de fer avançar el Pla de Participació, per la qual cosa haurà de treballar gairebé com equip tècnic de la Xarxa de Custòdia del Territori (independent del tipus de relació jurídica que s'estableixi).

L'Agència es podria crear durant el primer període de desenvolupament del pla.

Es pot començar amb una estructura petita que vagi evolucionant a mesura que augmenta la sistematització i quantitat de notícies i accions.

C) Promoure la creació de la responsabilitat de comunicació i participació a les entitats de custòdia (o una àrea de responsabilitat dependent de l'entitat)

Es tracta d'impulsar de manera activa que cada entitat, segons les seves possibilitats, tingui una persona responsable de comunicació i participació que ajudi a dinamitzar i estructurar aquesta àrea. Dependent de l'entitat, aquesta responsabilitat es podrà exercir com una àrea de responsabilitat exclusiva o compartida amb altres àrees. Aquests responsables formarien la "Xarxa d'Acció" del Pla.

Aquesta responsabilitat a les entitats ha de dinamitzar les tasques de comunicació i la participació a les entitats.

A partir de les entitats que ja tenen àrea o persona responsable, s'hauria d'engegar un procés amb els responsables d'entitats per tal que durant el primer període de desenvolupament del pla totes les entitats designin la persona responsable de comunicació i participació.

Aquesta procés de responsabilització és bàsic per poder dur a terme les accions del Pla durant els anys següents.

D) Dinamització de la Xarxa d'Acció: Trobades per compartir experiències, bones pràctiques i coordinació de les accions a realitzar per les entitats.

Aquesta Xarxa d'Acció hauria de comportar trobades de membres de les entitats de custòdia per aprendre mútuament de les experiències i planificar conjuntament com s'avança.

Això permetria visualitzar que s'avança i facilitaria que les entitats col·laboressin i es donessin suport mútuament, creant xarxa des de les relacions i el debat comú. El Pla de Participació serà una realitat que s'anirà construint en la mesura en què les entitats hi participin activament. Per això és molt important preveure la dinàmica i activitat d'aquesta xarxa de responsables de comunicació i participació de les entitats.

Es reuniran tres vegades a l'any –una d'elles oberta també a directius de les entitats– en moments claus per a la planificació d'activitats i accions de les entitats:

-A l'abril, per la planificació i preparació del període maig/juny/juliol/agost.

-Al juliol, per la planificació i preparació del període setembre/octubre/novembre/desembre.

-Al desembre, per la planificació i preparació del període gener/febrer/març/abril.

18. Accions per impulsar la participació

18.1. Llistat de les principals accions possibles

Les accions s'han agrupat segons si van dirigides a crear processos participatius per enfortir les entitats, o si s'adrecen als col·lectius prioritaris a implicar en la custòdia del territori.

Accions vinculades a la creació de processos participatius i l'enfortiment de les entitats

1. Crear un grup de treball d'estratègies d'innovació per a la participació i la implicació ciutadana
2. Organitzar jornades i espais per compartir experiències i "bones pràctiques" d'implicació ciutadana en iniciatives de custòdia
3. Elaborar i difondre entre les entitats de custòdia una guia clau per comunicar i definir de forma comuna i planera la custòdia.
4. Promoure la formació per a les entitats en els àmbits de la comunicació i la participació i l'ús de les TIC.
5. Desenvolupar una agència de comunicació sobre custòdia del territori.
6. Promoure que les entitats de custòdia disposin d'un àrea de responsabilitat de comunicació i participació.
7. Promoure que les entitats de custòdia elaborin un Pla anual de Comunicació i Participació.
8. Disposar d'un manual d'activitats participatives i bones pràctiques en comunicació i participació per les entitats de custòdia

Accions vinculades amb els col·lectius destinataris prioritaris

9. Editar un butlletí per a propietaris/es
10. Fer una trobada anual de propietaris i propietàries
11. Potenciar una agenda comuna d'activitats de custòdia.
12. Elaborar materials informatius sobre la custòdia del territori adreçats als ajuntaments.
13. Desenvolupar i donar continuïtat al portal web ciutadà de la custòdia del territori.
14. Promoure la presència de la custòdia en el món universitari i la possibilitat de fer pràctiques a les entitats de custòdia.
15. Integrar continguts i activitats sobre custòdia del territori al temari escolar.
16. Apropar la custòdia al món del lleure.
17. Vincular una personalitat pública i coneguda a la custòdia del territori.
18. Fer una campanya de comunicació social sobre la custòdia en mitjans de comunicació.

18.2. Descripció de les accions

Accions vinculades a la creació de processos participatius i l'enfortiment de les entitats

Acció 1	Crear un grup de treball d'estratègies d'innovació per a la participació i la implicació ciutadana
Descripció	Constituir un grup de treball, format per membres de les entitats i tècnics en participació i comunicació
Finalitat	Disposar d'un equip conjunt (xct i entitats) que actuï com a "observatori" de les accions i el avanços de les entitats, promogui la difusió de les bones pràctiques, proposi eines d'enfortiment mutu i vetlli pel desenvolupament de les accions del Pla destinades a augmentar la implicació de la societat.
Responsable /equip	La xct, aportant personal tècnic en participació i comunicació i les entitats amb persones interessades al grup de treball.
Recursos	Econòmics per a la contractació del personal tècnic i funcionament del grup de treball. Temps dedicat pels membres de les entitats.
Priorització	* * *
Altres informacions	És l'acció que farà possible el resta d'accions ja que donarà una eina per coordinar l'execució del Pla.

Acció 2	Organitzar jornades i espais per compartir experiències i "bones pràctiques" d'implicació ciutadana en iniciatives de custòdia
Descripció	Fer trobades de membres de les entitats de custòdia per aprendre mútuament de les experiències i avaluar conjuntament com s'avança.
Finalitat	Visualitzar que s'avança i que les entitats es poden donar suport mútuament. Disposar d'un espai regular d'intercanvi és un element de motivació de primer ordre. Aquest espai pot ser un procés previ per elaborar el manual esmentat a l'acció 8.
Responsable /equip	La xct, per proposar jornades de treball conjunt de les entitats per compartir les experiències i les "bones pràctiques". Les entitats, per participar a les jornades i aportar les seves experiències.
Recursos	La dedicació de la xct i de membres de les entitats per organitzar les jornades anuals. Costos directes de realització de la jornada.
Priorització	* * *

Acció 3	Elaborar i difondre entre les entitats de custòdia una guia per comunicar i definir de forma comuna i planera la custòdia del territori
Descripció	Elaborar i difondre entre les entitats un guió senzill amb quatre o cinc idees clau per comunicar i definir de forma comuna i planera la custòdia. Per a fer-ho cal: -Promoure un procés de participació multidisciplinar per definir el concepte de custòdia de manera planera i unificada. -Constituir un grup de treball per traduir el concepte tècnic de custòdia a una terminologia ciutadana (possiblement vinculat al grup de l'acció 1)
Finalitat	Comunicar de manera planera què és la custòdia del territori i elaborar-ho conjuntament entre les entitats membres.
Responsable /equip	La xct, gestionar el procés per elaborar entre les entitats el concepte de "custòdia" de forma planera. Les entitats, participar en el procés que es proposi.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct i membres de les entitats. Costos d'elaboració de material de difusió
Priorització	* * *

Acció 4	Promoure la formació per a les entitats en els àmbits de la comunicació, la participació i l'ús de les TIC
Descripció	Elaborar plans de formació permanent per als membres de les entitats en els temes relacionats amb la comunicació, la participació i l'ús de les TIC.
Finalitat	Augmentar la capacitat tècnica de les entitats en aquests àmbits.
Responsable /equip	La xct, amb els nodes d'expertesa, establir els plans de formació. Les entitats, programar la formació en aquestes àrees pels seus membres.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct i els costos d'elaborar cursos i materials formatius i de facilitar els desplaçaments de les persones per a la formació.
Priorització	* *
Altres informacions	Avaluar l'aplicació de les propostes i dels compromisos de millora de les entitats realitzades a partir de l'eina de diagnòstic. Valorar els avenços en els eixos de: base social, aliances i activitats i els aspectes de la resta d'eixos que incideixin directament en la comunicació i en la participació.

Acció 5	Desenvolupar una agència de comunicació sobre la custòdia del territori.
Descripció	Creació d'una agència de comunicació i de notícies sobre custòdia del territori.
Finalitat	<p>Generar notícies sobre custòdia per als mitjans.</p> <p>Garantir la qualitat dels materials i accions de comunicació sobre la custòdia.</p> <p>Aquesta agència serà la base a partir de la qual es desenvoluparà la futura Agència de Comunicació i Participació per a la Custòdia (vegeu apartat 17)</p>
Responsable /equip	Equip tècnic de la Xarxa de Custòdia de Territori, amb el suport dels equips de les entitats de custòdia.
Recursos	<p>Es tracta d'una acció complexa i que implica compromís futur, per la qual cosa ha d'existir un consens previ i un model clar de funcionament de l'agència.</p> <p>A partir d'uns mínims que garanteixin la posada en marxa, es pot començar amb una estructura modesta que vagi evolucionant en el futur.</p>
Priorització	* *

Acció 6	Promoure que les entitats de custòdia disposin d'una àrea de responsabilitat de comunicació i participació.
Descripció	Cada entitat, segons les seves possibilitats, es dotarà d'un responsable de comunicació i participació que ajudi a dinamitzar i estructurar aquesta àrea.
Finalitat	Assignar la responsabilitat de dinamitzar la comunicació i la participació a les entitats.
Responsable / equip	Entitats, les persones responsables i la direcció.
Recursos	Recursos, econòmics o de temps, per a la dedicació de un/a responsable de comunicació i participació.
Priorització	* *
Altres informacions	Faria d'interlocutor amb el grup de treball d'innovació per la participació

Acció 7	Promoure que les entitats de custòdia elaborin un Pla anual de Comunicació i Participació
Descripció	Cada entitat elaborarà el seu pla de comunicació i participació. Perquè les entitats puguin posar en marxa accions, avaluar-les i implicar a tota la base social, cal disposar i aprovar un Pla anual.
Finalitat	Disposar d'una eina que ajudi a planificar, realitzar i avaluar les accions anualment.
Responsable /equip	Entitats, els membres de les juntes, la direcció i la persona responsable de comunicació i participació.
Recursos	Recursos per a la dedicació d'una persona responsable de comunicació i participació i temps per l'elaboració del Pla.
Priorització	* *
Altres informacions	El Pla hauria d'incorporar accions referides a les entitats incloses en aquest Pla de Participació.

Acció 8	Disposar d'un manual d'activitats participatives i bones pràctiques en comunicació i participació per les entitats de custòdia
Descripció	Dissenyar un manual de bones pràctiques i una guia per a la preparació d'activitats, que puguin fer servir les entitats. Aquest manual podria incorporar com a introducció la guia proposada a l'acció 3.
Finalitat	Disposar d'una guia per l'elaboració d'activitats que: <ul style="list-style-type: none"> -Invitin a la participació i estiguin obertes al públic. -Mostrin què és la custòdia, les accions concretes i les bones pràctiques. -Incloguin accions que es desenvolupin en finques de custòdia acompanyades per les entitats: visites divulgatives, tècniques, etc. -Difonguin productes agroalimentaris dels terrenys de custòdia.
Responsable /equip	La xct pot elaborar, amb la participació de les entitats, el manual - guia d'iniciatives participatives. Les entitats poden participar en l'autoavaluació de les seves accions i compartir les experiències.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct i del personal de les entitats. Els costos d'edició.
Priorització	* *
Altres informacions	Caldria avaluar com utilitzen les entitats l'eina 11 "El voluntariat ambiental a les entitats de custòdia", i quins elements es podrien incorporar al manual - guia.

Accions vinculades amb els col·lectius destinataris prioritaris

Acció 9	Editat un butlletí per a propietaris/es
Descripció	Elaborar un butlletí informatiu que arribi a la propietat i expliqui què és la custòdia, com poden participar-hi, beneficis, etc
Finalitat	Difondre la custòdia a cooperatives, agrupacions de propietaris i propietàries i la propietat en general.
Responsable / equip	La xct, coordinant la realització. Les entitats, facilitant la informació dels propietaris/es amb acords i aquells amb als que arribar i fer acords.
Recursos	El temps de dedicació de l'equip tècnic de la xct, i dels equips de les entitats. Els costos de la contractació de personal tècnic en comunicació social per a l'edició del butlletí i els costos de edició i distribució.
Priorització	* * *
Altres informacions	Forma part d'estratègies més generals d'arribar a la propietat.

Acció 10	Fer una trobada anual de propietaris i propietàries
Descripció	Organitzar una trobada entre propietaris/es sensibilitzats amb acords de custòdia i altres propietaris/es.
Finalitat	Apropar propietaris sensibilitzats a altres i promoure la difusió dels acords de custòdia davant de cooperatives, agrupacions de propietaris/es i altres.
Responsable /equip	La xct, organitzant i coordinat la trobada. Les entitats, com a canal de comunicació amb les persones propietàries, hi contacten i els proposen la participació.
Recursos	Temps de l'equip de la xct i de persones de les entitats. Costos de l'organització de la Jornada.
Priorització	* *
Altres informacions	Forma part d'estratègies més generals d'arribar a la propietat.

Acció 11	Potenciar l'agenda comuna d'activitats de custòdia
Descripció	Crear una base de dades comuna de les entitats amb eines àgils i fàcils d'utilitzar a través d'Internet.
Finalitat	Tenir agendes de cada entitat i consolidar la informació global, per temes i àrees geogràfiques. L'accés a la informació de totes les entitats en un punt ajudarà a visualitzar l'acció local i global de les entitats de la xct. Això crearà "marca custòdia" des de les accions concretes i possibilitarà l'acostament de la ciutadania.
Responsable /equip	La xct, organitzant l'agenda comuna i difonent-la. Les entitats, facilitant la informació.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct i del personal de les entitats. El web i materials de difusió habituals de la xct i les entitats.
Priorització	* * *

Acció 12	Elaborar materials informatius sobre la custòdia del territori adreçats als ajuntaments
Descripció	Elaborar materials informatius sobre custòdia centrats en el paper, el valor i les possibilitats dels ajuntaments, que mostrin bones pràctiques. Per elaborar aquests materials i tractar el paper dels ens locals en la implicació ciutadana, es podria organitzar una trobada amb ajuntaments interessats en la custòdia del territori en la qual haurien de participar-hi responsables locals de medi ambient però també de comunicació.
Finalitat	Promoure la implicació dels ajuntaments en accions concretes amb la ciutadania, les entitats i les persones propietàries.
Responsable /equip	La xct: -Elaborar els materials per als ajuntaments. -Crear un grup de treball d'entitats per establir línees d'acció amb els ajuntaments i analitzar i mostrar les bones pràctiques. Les entitats: -Aportar informació dels ajuntaments propers. -Participar en el grup de treball. -Contactar amb els ajuntaments propers per acostar la informació elaborada.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct i membres de les entitats. Costos de l'elaboració dels materials informatius.
Priorització	* * *

Acció 13	Desenvolupar i donar continuïtat al portal web ciutadà de la custòdia del territori
Descripció	Es tracta d'un espai web actualitzat que canalitza la informació sobre les activitats de custòdia. Aquest portal ciutadà s'ha de relacionar amb l'agenda comuna proposada a l'acció 11.
Finalitat	El portal web és una oportunitat d'implicació i participació ciutadana a la custòdia. Ha de servir per canalitzar la informació sobre les activitats de custòdia al territori.
Responsable / equip	Equip tècnic de la xct, amb el suport dels equips de les entitats de custòdia
Recursos	Suport tecnològic i dedicació dels equips
Priorització	* * *

Acció 14	Promoure la presència de la custòdia en el món universitari i la possibilitat de fer pràctiques a les entitats de custòdia
Descripció	Establir contactes amb les universitats per incidir en el currículum educatiu perquè incloguin la custòdia i les pràctiques a entitats.
Finalitat	Apropar a les persones universitàries el concepte de custòdia, les entitats i les accions de custòdia.
Responsable /equip	La xct, establir acords i convenis amb les universitats. Les entitats, difondre les seves accions i acollir persones que estiguin estudiant per fer les pràctiques.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct per les relacions amb les universitats i les entitats dedicar temps a acollir a estudiants en pràctiques.
Priorització	* *

Acció 15	Integrar continguts i activitats sobre custòdia del territori al temari escolar
Descripció	Elaborar propostes educatives per integrar continguts de custòdia. A més d'integrar continguts i activitats, aquesta acció pot comportar l'elaboració de materials educatius (exposició específica, DVD, web educatiu, etc.) adreçats a les escoles.
Finalitat	Establir contacte amb l'Administració competent d'educació per incidir en el currículum educatiu: en assignatures, crèdits de síntesi, activitats de lleure, etc.
Responsable /equip	La xct: -Crear un grup de treball d'entitats per establir línies d'acció amb el sector educatiu. -Establir acords i convenis amb el Departament d'Educació. Les entitats s'han d'implicar en aquest grup i col·laborar amb la comunitat educativa.
Recursos	El temps dedicat per l'equip de la xct i persones tècniques d'educació per elaborar materials.
Priorització	* *
Altres informacions	Forma part d'una estratègia global d'apropament a les escoles amb diverses activitats i iniciatives plantejades en aquest Pla. Es pot relacionar amb el Programa d'escoles verdes i la metodologia de l'aprenentatge-servei.

Acció 16	Apropar la custòdia al món del lleure
Descripció:	Recollir les experiències que el món del lleure està fent en relació a la custòdia, identificar les bones pràctiques i elaborar estratègies i eines de difusió entre les entitats de lleure.
Finalitat	Crear sinergies i mostrar a les entitats de lleure que la custòdia és una bona oportunitat per a la seva tasca educativa i de relació amb la natura.
Responsable /equip	La xct, contactar amb les entitats de lleure per identificar les pràctiques, dissenyar la metodologia i els indicadors de bones pràctiques i eines per la difusió. Les entitats, contactar amb les entitats de lleure i proposar iniciatives en línia amb les bones pràctiques identificades.
Recursos	La dedicació de l'equip de la xct i de les persones membres de les entitats. Costos de la difusió de les bones pràctiques.
Priorització	* *
Altres informacions	Forma part d'una estratègia global d'apropament a les entitats de lleure amb diverses activitats plantejades en aquest Pla. La participació d'entitats de lleure com Minyons i Josep Carol com a membres de la xct és un bon punt de partida.

Acció 17	Vincular una personalitat pública i coneguda a la custòdia del territori
Descripció	Aquesta acció implica l'apropament d'una persona coneguda que actui públicament a favor de la custòdia.
Finalitat	Millorar la notorietat de la custòdia del territori en el públic no especialitzat.
Responsable /equip	Persona coneguda voluntària i equip tècnic de la Xarxa de Custòdia del Territori
Recursos	La participació de la personalitat pública ha de ser voluntària. Els recursos han d'estar destinats a les accions en les que participi la personalitat pública.
Priorització	*
Altres informacions	Conèixer la campanya sobre Natura a Islàndia amb la presència de Björk.

Acció 18	Fer una campanya de comunicació social sobre la custòdia en mitjans de comunicació
Descripció	Realització d'una campanya de comunicació social per augmentar la presència de la custòdia del territori en els mitjans de comunicació.
Finalitat	Augmentar la notorietat de la custòdia en el públic general.
Responsable /equip	Equip tècnic de la Xarxa de Custòdia del Territori. Gabinet de comunicació.
Recursos	Es necessiten nombrosos recursos econòmics que s'hauran d'aconseguir d'Administracions Públiques o finançadors privats. Possibilitat de convenis amb mitjans de comunicació
Priorització	* *
Altres informacions	Possibilitat de trobar un consultor/assessor via ASN o similar (Sol·licitud Ensemble PR)

19. Posada en marxa

Un cop aprovat aquest Pla de Participació que estableix un marc comú, es poden establir itineraris que el desenvolupin i el facin operatiu.

Una proposta és l'elaboració d'un Pla operatiu amb l'arrencada de les accions d'alta prioritat que s'han indicat a l'apartat anterior, entre les que destaquen:

-La creació del grup de treball estable d'estratègies innovadores per a la d'innovació per la participació.

-Impulsar les bases per la creació de l'agència de comunicació per la custòdia.

La concreció de la visió futura de la participació ciutadana a la custòdia i les línies estratègiques dels propers anys haurà de tenir en compte: la missió de la xct i dels valors de la custòdia; l'anàlisi realitzat en aquest Pla amb els reptes, línies d'actuació i propostes d'accions; i la informació aportada al treball de camp (projecte i annexos).

Caldrà elaborar per al 2009 el pla operatiu que inclogui tant el pla d'activitats (objectius, accions a desenvolupar, resultats esperats, indicadors, cronograma, responsables i col·lectius implicats) com el pressupost (costos de les accions, directes de la xct i indirectes de les entitats i d'ingressos necessaris i fonts d'ingressos plantejats)

Aquest Pla operatiu 2009 s'haurà d'aprovar en el marc de l'aprovació del Pla d'accions anual i pressupost de la xct.

20. Seguiment: conèixer l'impacte del Pla de participació

Per conèixer l'evolució del Pla de Participació és convenient realitzar un seguiment periòdic de com es van assolint els diferents objectius i accions plantejats.

Per un pla d'aquestes característiques es planteja una periodicitat del seguiment anual, que pugui coincidir amb el període anual de planificació d'accions de l'any següent. D'aquesta manera, la situació real serà un criteri més en el moment de plantejar noves accions.

Aquests indicadors d'impacte estan més orientats a determinar els resultats que han tingut les accions envers la participació real que en relació amb els processos realitzats, que tindran una avaluació de procés incorporada en el propi disseny de les activitats.

Els indicadors d'impacte que es plantegen són pocs, però mostren de manera clara l'evolució de la participació a la custòdia.

Els indicadors sempre s'han de plantejar en un triple enfocament: a partir de les entitats individuals, agregant les dades de les entitats per obtenir la dada global del conjunt de la xct i, quan es pugui, en termes de territorialitat envers els col·lectius escollits i la població total.

Els indicadors proposats per valorar l'evolució de la participació a la custòdia del territori s'estructuren en 5 àmbits:

1. Dimensió de la base social de les entitats de custòdia

Ha de permetre identificar d'una manera el més homogènia possible la base social de les entitats de custòdia:

- Nombre de col·laboradors puntuals
- Nombre de persones associades
- Nombre de persones voluntàries (a partir d'una determinada dedicació)
- Nombre de personal contractat i col·laboradors remunerats
- Nombre d'altres col·lectius rellevants com a base social

2. El grau d'oportunitats de participació a les entitats de custòdia

Es tracta d'identificar amb un procediment compartit les oportunitats de participació que les entitats de custòdia estan oferint en el seu funcionament. Ha de mostrar com evoluciona la cultura de la participació a les entitats de custòdia.

- Nombre d'activitats obertes que es realitzen
- Nombre de processos clau en el que participen diversos col·lectius de la base social (com voluntariat i personal contractat, per exemple)
- Nombre de processos i activitats que es realitzen de manera oberta a la participació
- Nombre de webs participatives de les entitats de custòdia
- Altres indicadors a desenvolupar que mostrin el grau de predisposició a la participació per part de les entitats de custòdia

3. Grau de coneixement de la custòdia del territori

Es tracta de seleccionar una sèrie d'indicadors que mostrin l'evolució del coneixement de la custòdia per part dels col·lectius prioritaris i per part de la societat en general. Per obtenir aquest indicador s'haurà de recórrer a fonts secundàries o impulsar la realització d'un estudi periòdic des de la xct sobre el coneixement de la custòdia a Catalunya.

- Grau de coneixement de la custòdia als col·lectius prioritaris
- Grau de coneixement de la custòdia a la societat en general
- Altres temes que ajudin a la comprensió de la dada de coneixement com la percepció d'utilitat de la custòdia per la gent que la coneix, grau de coneixement d'entitats concretes, etc.

4. Grau de participació a les activitats de custòdia del territori

Com l'indicador anterior, es tracta d'un indicador elaborat a partir de la població i no des de les entitats. Tracta de mostrar l'evolució de la participació i implicació en la custòdia de les persones que coneixen la custòdia. Aquesta anàlisi s'ha de fer per col·lectius prioritaris i envers la societat en general.

- Grau de participació en activitats de les entitats de custòdia per part dels col·lectius prioritaris
- Grau de participació en activitats de les entitats de custòdia per part de la societat en general
- Altres temes que ajudin a la comprensió de la dada de participació com la construcció de la motivació o desmotivació envers la participació, el temps dedicats a la participació, etc.

5. Presència de la custòdia del territori als mitjans de comunicació

Com a corretja transmissora de la custòdia a la societat, el paper dels mitjans és fonamental i són un indicador de com l'activitat de custòdia del territori arriba a la societat. Encara que no sigui un indicador finalista, sembla prou rellevant com per mostrar la presència social de la custòdia del territori.

- Nombre de notícies on apareix la custòdia del territori
- Nombre de mitjans diferents que publiquen notícies de custòdia de territori
- Evolució de les notícies publicades sobre custòdia del territori als mitjans

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació**

COUNTDOWN

SALVAR LA BIODIVERSITAT

La Xarxa de Custòdia del Territori (xct*) és una organització sense ànim de lucre, fruit de la convergència de diverses organitzacions i persones que creuen en la necessitat d'impulsar el desenvolupament i l'ús de la custòdia del territori al nostre país.

La custòdia del territori entesa com a filosofia par a facilitar les iniciatives voluntàries de conservació de la natura, el paisatge i el patrimoni cultural en finques privades i municipals. Iniciatives en què una entitat de custòdia assessora al propietari per fer una gestió de la seva finca orientada a la conservació dels seus valors i recursos.

*** xct: persones que tenen cura de la terra**